

СЛОВО ПРОСВІТИ

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТИЖНЕВИК

27 (404), 5—11 липня 2007

Фото Олександра Шепнівського

А В ЦЕЙ ЧАС У СІНГАПУРІ...

Валентина ДАВИДЕНКО

У передчутті літніх вакацій, а то вже й у їхньому неквапному ритмі ми нині більше стежимо за прогнозами синоптиків, аніж політичних аналітиків. І це природна реакція після мітингової весни зі сміттям на центральних майданах і парках і попово-політичною вакханалією. Літо вмило дощами столицю. А флора вже постаралася щосили: облагородила розлого зеленим шатром недоречні новітні конструкції, а заповідні місцини, як-от пагорби правобережжя, сховала під кронами від хижого погляду лісорубів-градобудівників. Та хіба від них сховаєш! Літо — це сафари по-київськи, сезон полювання на ТЕ, ЩО ЗАЛИШИЛОСЯ. А залишилися — об'єкти культури. І тут, зовсім у поетичній манері Малковича, я змінюю ритм своєї оповіді, відпускаю в чисте літнє канікулярне небо всі красиві метафори і переходжу на сувору оповідь публіциста. Тим паче, що й друзі — художники — замість малювати картини нарешті зважилися і вийшли з обіцяними гаслами до УНІАНу, знайшли там союзників серед столичних музикантів і акторів і разом заявили: "Культуро Києва, захисти себе сама!" Така прес-конференція з приводу нищення культурного простору в столиці оприлюднила дії столичної влади проти закладів культури. Їхній перелік вражає. Виявляється, столиця може позбутися Національного Центру театрального мистецтва імені Л. Курбаса, театру "Актор", хору "Хрещатик", під загрозою виселення видавництва "Мистецтво", "Обереги", "Алатон", журнал "Радуга", "Українська енциклопедія", "Книга пам'яті", Київський бібліотечний колектор, книгарні "Абзац", "Сяйво", "Знання". Така доля може спіткати художні галереї та майстерні, а реорганізація столичної кіномережі викликає цілком прозорі наміри приватизувати і перепрофілювати заклади кінопрока-

ту. У прес-конференції взяли участь генеральний директор Національного художнього музею України Анатолій Мельник, народний художник України Анатолій Гайдамака, народний артист України Олександр Биструшкін, голова Національної Ради з питань культури та духовності при Президентові України Микола Жулинський, директор Національного центру театрального мистецтва імені Леся Курбаса академік Неля Корнієнко, Герой України, народна артистка України Євгенія Мірошниченко, голова Національної спілки майстрів народного мистецтва України Євген Шевченко, директор кінотеатру "Лейпциг" Євгенія Серова, голова Київської організації Спілки художників України Наталія Литовченко.

Як повідомив Олександр Биструшкін, прес-конференція викликана проблемами, які накопичувалися довгий час і викладені в звертаннях до Президента України: "Такі листи надійшли від редакції газети "Вечірній Київ", організаційного комітету з проведення в Україні "Року української книги", від Камерного хору "Хрещатик", Спілки народних майстрів, від читачів бібліотеки імені Івана Кудрі. І в листах, публікаціях простежується думка, що нібито ніхто не стає на захист культурно-мистецького середовища в Києві. Я це категорично заперечую і можу показати листи Віктора Андрійовича Ющенка на адресу київської влади, зокрема, лист до Леоніда Михайловича Черновецького в зв'язку з прийняттям нової методики розрахунку орендної плати за користування майном. "Прошу Вас ініціювати внесення змін до пункту 23 щодо віднесення Національних творчих спілок до категорії організацій, що здійснюють діяльність у галузі культури і фінансуються за рахунок державного бюджету, встановивши для них орендну ставку про використання приміщень у межах програми про їхнє утримання". Тут є про Малий оперний театр, де

сказано: "Прошу Вас по-державному підійти до розв'язання порушеного питання, сприяти прийняттю виконавчою владою та її органами рішень про проведення ремонтно-реставраційних робіт та забезпечення фінансування Київської малої опери". Тобто, Президент реагує і вносить відповідні доручення до Київради. Є Закон про столицю, який регулює відносини між виконавчою владою і Київською держадміністрацією, де йдеться, що київський міський голова обраний киянами і саме його мав представляти на посаду голови Київської держадміністрації Президент України. Тобто, зараз питання тільки до нас: кого обрали, той і вирішує всі питання в місті на такому рівні. Маємо, що маємо. Все починається з центру. Прочитав у пресі, що муніципалітет Львова радить народним депутатам ліквідувати 17 збиткових КБ, ремонтно-будівельних підприємств і, зокрема, кінотеатри ім. Б. Хмельницького, ім. Миколайчука, "Сокіл", "Зірка" — ось, будь-ласка, пішло з Києва і вже таке діється в Україні.

Але Президент Віктор Андрійович Ющенко робив і робитиме все для захисту культури. Я запевняю вас у цьому як керівник служби Секретаріату Президента".

Академік Микола Жулинський переконаний, що основні претензії — до депутатського корпусу міськради. "Я гадаю, що, переслідуючи власні меркантильні цілі або працюючи на певні бізнесові структури, вони, скориставшись 118 статтею Закону про державний бюджет України, прагнуть вирити свої бізнесові інтереси за рахунок культури, творчих спілок, творчих майстерень, різноманітних центрів, видавництва. Це цинічно і тривожно. Треба апелювати до міської Ради, до депутатів різних політичних партій. Це стосується БЮТу, "Нашої України", інших фракцій. Чому вони не виступили на захист культури, чому культурна

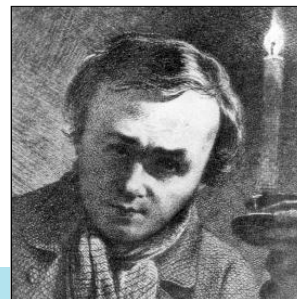
Закінчення на с. 8

ІДЕОЛОГІЯ САМОВІДТВОРЕННЯ НАЦІЇ

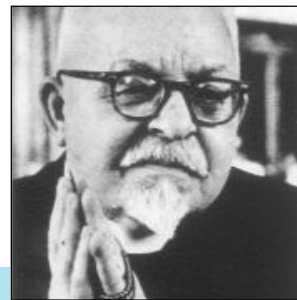
5

ДУХОВНА СПАДЩИНА ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

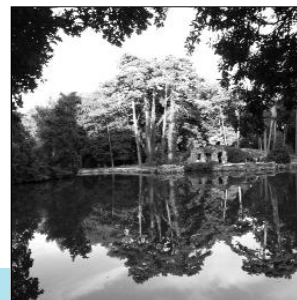
6-7

ІВАН ОГІЄНКО: "МОВА — ТО СЕРЦЕ НАРОДУ"

10

КРАЇНА ЧОТИРЬОХ МОРИВ

11

Добровільні пожертви
"На Кобзареву Церкву":
МБФ "Українська Родина"
Р/р № 26045200145101
в Подільській філії АКБ "Київ",
МФО 320401 ЗКПО 21709106

УСЬОГО НА РАХУНКУ ТАРАСОВОЇ ЦЕРКВИ — 815 916 грн. 00 коп.

ЗА ВОЛЮ УКРАЇНИ

100-РІЧЧЮ РОМАНА ШУХЕВИЧА ПРИСВЯЧЕНО

30 червня Київське крайове Братство ОУН-УПА, Всеукраїнське об’єднання “Свобода”, Центр національного відродження імені Степана Бандери, ГО “Патріот України”, МНК, ОУН, УНА провели святкування 100-річчя від дня народження Головного Командира Української

Повстанської Армії, генерал-хорунжого Романа Шухевича та 66-ї річниці Акту відновлення Української держави.

Під час святкування відбулися: урочиста академія на честь 100-річчя Головного Командира УПА Романа Шухевича у Центральному будинку офіце-

рів Збройних сил України і фотоставка, присвячена Українській Повстанській Армії; марш на честь 100-річчя Головного Командира УПА Романа Шухевича за маршрутом Будинку офіцерів ЗСУ—вул. Інститутська, вул. Хрещатик—Майдан Незалежності; мітинг і мистець-

ка частина на Софійській площі. Потім тут запалили Повстанську ватру.

**Прес-служба
ВО “Свобода”**
Фото
**Олександра
ШЕПНІВСЬКОГО**

ВІХИ ІСТОРІЇ

ІЗ ЗВЕРНЕННЯ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УНП

30 червня українська громадськість відзначила дві історичні події: 100-річчя з дня народження Головного Командира УПА, Провідника ОУН, генерал-хорунжого Романа Шухевича та 66-ту річницю відновлення у Львові Української державності 1941 року. Пам’ятаймо також, що 29—30 червня 1941 року в тюрмі Лонського у Львові енкаведисти розстріляли кілька тисяч українських патріотів.

З вибухом німецько-радянської війни в Україну вирушили похідні групи ОУН під проводом Степана Бандери для встановлення української влади. 30 червня 1941 р. у Львові в будинку “Прогресу” скликав Національні збори, які схвалили Акт проголошення відновлення Української держави. Ярослав Стецька було обрано Головою Українського Державного Правління та уповноважено сформувати уряд.

Похідні групи ОУН, рухаючись на схід, утворили обласні управління в Станіславі, Дрогобичі, Тернополі, Луцьку, Житомирі, Кам’янці-Поділь-

ському, Рівному, Вінниці, Кіровограді, Дніпропетровську. Створювалися окружні, повітові, районні та міські управління, міліція, військові школи.

5 липня Ярослав Стецько оголосив повний склад УДП. 15 ж липня за наказом Гітлера розпочалися масові арешти членів ОУН. Було схоплено Степана Бандеру, Стецька та тисячі націоналістів.

Проте Акт 30 червня та державотворча праця УДП сколихнули Україну. На місце полеглих героїв ставали нові борці за незалежність. Незабаром, 14 жовтня 1942 року, постала Українська Повстанська Армія — єдине військове формування у Другій світовій війні, яке боролось за Українську незалежність з усіма окупантами — німецькими, польськими, радянськими. Її очолював Роман Шухевич — видатний політичний і військовий діяч, який народився у Львові 30 червня 1907 року. Під його безпосереднім керівництвом боротьба ОУН-УПА велася до його загибелі 5 березня 1950 року, а потім ще багато років тривала в українських лісах і навіть у сталінських концтаборах.

Мрія Романа Шухевича і творців Акту 30 червня здійснилася 24 серпня 1991 року.

ВШАНУВАЛИ КРИМЧАНИ

Олег ФОМУШКІН

30 червня 2007 року на центральній площі Сімферополя близько 100 кримських патріотів провели мітинг, який присвятили 100-річчю з дня народження видатного українського діяча Романа Шухевича та 66-річчю проголошення відновлення Української держави.

Урочистий захід пройшов дуже спокійно, без будь-яких сутичок. Представники кримських організацій “Української Правди”, Конгресу українських націоналістів, партії “Свобода” засудили останні

рішення Сімферопольської міської ради щодо вшанування російсько-радянської окупації встановленням пам’ятників. Вони звернулися до кримчан із закликом:

“Припинити розкрадання бюджетних коштів в усіх сферах, незаконний поділ і розпродаж землі.

Припинити антиукраїнську діяльність на всіх рівнях кримської влади, спекуляції на тему мови та громадянства, розпалювання міжнаціональної та міжконфесійної ворожнечі у Криму”.

ХТО НАСПРАВДІ В УКРАЇНІ ВИКЛИКАЄ ГОРЕ?

Галина ЛЕВИЦЬКА,
член Національної спілки журналістів України, м. Київ

“Люди звичайно хочуть того, що їм подобається, подобається ж звичайно те, що вимагає найменшої праці”, — ці слова належать філософу, історіку, українському дипломатові В’ячеславу Липинському. І хоч вони були висловлені на початку минулого століття, проте залишаються актуальними й нині. Як засвідчують соціологічні дослідження, близько 30 відсотків громадян України довіряють партії, яку очолює прем’єр Віктор Янукович. Вони схвалюють те, що він говорить, і не хочуть докладати зусиль, аби пізнати, наскільки правдивим є сказане прем’єром.

Причиною, щоб саме так ставити питання, була зустріч Прем’єр-міністра з журналістами з цілої України, яка відбулася 27 червня 2007 року. Формально вона була присвячена піврічним показни-

кам роботи уряду. Однак журналістів більше цікавило ставлення прем’єра до поточних політичних питань. Чимало з них вражають конфронтаційністю. До них належить намір ставити пам’ятники цариці Катерині II.

На прем’єрській прес-конференції я запитала Віктора Януковича, чому представник урядової партії, який є головою міста Сімферополя, виділяє гроші на будівництво пам’ятника російській імператриці, яка нищила українську державність, а не на соціальні потреби людей? Відповідь глави уряду варто процитувати: “Поки ми не навчимося поважати історію нашої держави, ми ніколи не будемо мати майбутнього. Це що стосується будівництва пам’ятників”.

Виявляється, будівництво пам’ятників російській імператриці на українській землі — це повага до нашої історії. Відповідь Прем’єр-міністра свідчить про те, що він не читав поеми “Сон” Тараса

Шевченка, в якій український пророк чітко дає визначення, хто така Катерина II і що вона зробила з Україною.

Нині партія прем’єра вже розпочала підготовку до передтермінових виборів. І це було гарячим питанням на прес-конференції. Віктор Янукович сказав, що потрібно йти до людей, дивитись їм в очі і говорити правду. Оскільки нині знову розкручується тема піднесення статусу російської мови до рівня державної, я запитала Прем’єр-міністра, чи буде він дивитись людям в очі і говорити про другу державну мову, тобто російську, і як це пов’язується з 10 статтею Конституції, яку ще ніхто не скасував? “Що стосується мови, — сказав прем’єр, — це питання досить суперечливе. Воно існує, існувало й існуватиме в нашій державі, скільки ми з вами будемо жити. Не можна не поважати російську мову. Її треба поважати, як і російську культуру. Ми на ній виховувались,

на російських класиках. Як і на українських.”

І тільки злодії шукають можливість, як за рахунок церкви, віри, мови роз’єднати людей і зробити їх ворогами. В історії було багато таких випадків, але ніколи історія не робила позитивних висновків на рахунок таких подій, а тільки негативні. А люди в різні часи завжди об’єднувалися. Частіш за все люди об’єднувалися горе, але його не треба викликати на себе. Не викликайте горя — живіть у мирі”.

За логікою прем’єра, той, хто стає на захист національних цінностей, викликає горе. То як розуміти факт, що в історії світу головною рушійною силою національно-визвольних змагань були мовно-духовні цінності?

Як видно з політичної реклами, яка вже крутиться на телебаченні та радіо, партія Прем’єр-міністра піде на виборні перегони під гаслами дешевої ковбаси. Оскільки на тлі постійного зростання цін вона

НА ВИБОРИ — ЄДИНИМ БЛОКОМ ДЕМОКРАТИЧНИХ СИЛ

Президент України Віктор Ющенко провів зустріч із лідером “Народної самооборони” Юрієм Луценком та лідером “Нашої України” В’ячеславом Кириленком.

Керівники “Народної самооборони” та “Нашої України” поінформували Главу держави про намір очолюваних ними політичних сил разом, єдиним блоком, брати участь у позачергових виборах до Верховної Ради 30 вересня. Вони також повідомили про чіткий намір після парламентських виборів об’єднатися в єдину потужну демократичну партію.

28 червня, після зустрічі з Президентом, В. Кириленко та Ю. Луценко підписали відповідну Декларацію об’єднання демократичних сил, у якій заявлено про створення виборчого блоку “Наша Україна - Народна самооборона” та намір утворити в подальшому єдину політичну партію.

“Ми вважаємо, що таке наше рішення є вагомим підставою для всіх інших демократичних і патріотичних сил долучитися до створення великого блоку і ухвалити для своїх політичних партій остаточне рішення з цього приводу. Ми вважаємо, що під час наступної виборчої кампанії єдність демократичних сил є обов’язковою умовою. Саме такі накази дають нам виборці по всій Україні”, — сказав В. Кириленко журналістам.

Зі сходу боку Ю. Луценко наголосив: “Цим документом ми відчиняємо двері для всіх інших демократичних українських партій, які, очевидно, також повинні вивести уроки з роз’єднаності, що призводить до поразок демократів, і приєднатися до нашого процесу об’єднання в єдину потужну демократичну силу”.

Інф. з сайту Президента

КРИМ: ПРИСТРАСТІ ДОВКОЛА ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Сергій САВЧЕНКО, голова Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка

З квітня до червня поточного року Феодосія стала центром протистояння тих, хто підтримує євроатлантичну інтеграцію України, і тих, хто відстоює залежність України від Росії, тобто, на мою думку, виступає як “п’ята колонна” Росії в Україні. Так, 20 квітня Феодосійська організація товариства “Просвіта” разом зі “Студентським братством” взяла участь у пікетуванні Будинку офіцерів Чорноморського флоту Російської Федерації. Пікетники вимагали прибрати прапор РФ з цього будинку. Місцева влада фактично стала на бік РФ. Проти голови Феодосійської організації товариства “Просвіта” було складено протокол про адміністратив-

не правопорушення. Феодосійський міський суд 14 червня 2007 року ухвалив рішення: “Комарову Валентину Григорьевну по ч. ст. 185-1 КУаП предупредить. Постановление обжалованию не подлежит”. Це рішення говорить саме за себе навіть мовою, якою написане. Воно суперечить Конституції України та **Рішенню Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 39 Конституції України про завчасне сповіщення органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування про проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій (справа щодо завчасного сповіщення про мирні зібрання)** від 19 квітня 2001 року.

Патріотичні організації Криму на це рішення дали гідну відповідь.

22 червня 2007 року представники патріотичних партій кримських організацій Української народної партії, Української республіканської партії “Союз”, Народного руху України, Конгресу українських націоналістів, “Кримська правниця” проводили у Феодосії акцію на підтримку євроатлантичної інтеграції України проти дій місцевої влади Феодосії, яка протидіє об’єктивному інформуванию громадськості щодо переваг євроатлантичної інтеграції України. Так, 18 жовтня минулого року в Феодосійській фінансовій академії за участю посла Республіки Польща Яцека Ключковського та голови Громадської Ліги “Україна-НАТО” Сергія Джерджа було проведено “круглий стіл” і відкрито інформаційний стенд “Україна-НАТО”. Вони також

мали зустріч з Феодосійським міським головою. Нині до цього стенду доступу немає, і навіть учасники минулорічного заходу не змогли потрапити до приміщення академії.

Кримчани під прапорами своїх партій і державними прапорами вирушили ходою до Феодосійського морського порту (там минулого року проходили акції проти НАТО). При цьому патріоти скандували: “Феодосія, Крим — українська земля!”, “Російські окупанти — геть з Криму!”, “Феодосія, Крим за НАТО” і т. ін. “Вітренківці” намагалися перешкодити проведенню акції, зламали держак одного з прапорів, зламали гучномовець (цьому сприяв колишній директор Феодосійського порту пан Большаков), намагалися заглушити виступи тих, хто висловлювався за вступ України в НАТО.

Невизначеність української влади щодо продовження перебування ЧФ Російської Федерації на території України заохочує такі антидержавницькі, україноненависницькі сили.

ЗНОВУ «МОСКВА—БАТУРИН»?

Петро АНТОНЕНКО

Дивні справи кояться у так званій “Українській православній церкві” Московського патріархату. Ось і нещодавно рішенням керівництва цієї конфесії її Чернігівську єпархію було поділено на дві. Мотивація? Єпархія надто розрослася, має понад 700 парафій і нею непросто керувати. Що ж, область справді велика — близько 200 кілометрів від Чернігова на південь і стільки ж на північ. Правда, щодо кількості парафій, то ця московська статистика часом нагадує незабутнього Чічкова з безсмертних “Мертвих душ” Гоголя. Трапляються і парафіяльні мертві душі, і “умовні” парафії. Але Бог з ним, церковникам видніше, як і чим керувати. Мова про інше — про назву нової єпархії. Чернігівська так і залишилася з єпископською кафедрою в обласному центрі, правда, відтепер добряче урізаною — цій єпархії відійшли північні бідніші райони області. А ось центром нової єпархії обрано славне старовинне козацьке місто Ніжин. Характерно, що це один із двох духовних центрів і Чернігово-Ніжинської єпархії Київського патріархату. В місті аж 9 парафій УПЦ КП, кілька діючих храмів конфесії, духовне училище. Так що сусідство з новою кафедрою московитів обцяє бути цікавим. Але найцікавіше — найменування нової московської єпархії: Ніжинсько-Батуринська. Благочинний Києво-Печерської лаври Іриней висвячений у єпископа Ніжинського і Батуринського!

Що тут скажеш? Святотатство, словоблуддя чи традиційне московське хамство? Це ж треба — в назву нової московської єпархії включити Батурина! Той самий, спалений і знищений у центрі московитським військом у листопаді 1708 року, коли було вирізано тисячі мирних батурян. Гетьманську столицю гетьмана Івана Мазепи, якому московська Церква, виконуючи наказ царя, 300 років тому оголосила анафему і не зняла її до сьогодні. Це над кістками безвинно вбитих батурян новоприсяженим єпископом і далі проголошуватиме цю анафему гетьманові? Тим паче, проголошувати є де. На наш сором, навіть у такому святому для українців місці далі верховодить московська Церква. Головний храм селища, збудований 200 років тому останнім гетьманом України Кирилом Розумовським, — Воскресенську церкву — передано саме Московському патріархату. Є в селищі й парафія Київського патріархату. Але сиротливо тулиться на задвірках, правлячи службу в колишній приходській школі, бо розташований колись поряд Покровський храм було зруйновано за часів безбожної більшовицької влади. Справедливості ради слід закинути докір нашим національно-демократичним силам, і з оточення Президента також. Ще кілька років тому вони почали епопею спорудження поруч церкви Київського патріархату, але далі фундаменту справа не пішла.

А московські дзвони й далі гупають над гетьманською столицею України. Допоки?

УНП — ПРОТИ ВШАНУВАННЯ ІМПЕРАТРИЦІ В ОДЕСІ

УНП висловила обурення “шовіністичним задумом міської влади Одеси, яка вже вдруге за роки Незалежності України намагається реалізувати ідею спорудження в цьому українському місті пам’ятника російській імператриці”.

Царювання німецької княжни Ангальт-Цербстської, яка взяла ім’я Катерина II, позначилося глибокою реакційною внутрішньою політикою: повне покріпачення селянства України, поширення на всій окупованій території України прав і привілеїв російського дворянства, розшматування та знищення Польщі, скасування 1764 року гетьманату, ліквідація автономії Гетьманщини, чим було остаточно перекреслено Переяславську угоду, підступне знищення Запорізької Січі в 1775 р., анексія Криму в 1783 р., загарбання Правобережної України в 1790 р., позбавлення всіх прав української церкви, відбирання в 1786 р. маєтків українських монастирів і т. ін. За її панування проводилася тотальна русифікація, що створила передумови для знищення української культури, для відомих указів про заборону української мови.

Прес-служба УНП

ВІЛЛИ ДЛЯ ОЛІГАРХІВ — ЗАМІСТЬ ДИТЯЧИХ ЗАКЛАДІВ

“Правиця” занепокоєна створенням “елітної” інфраструктури на руїнах загальнонаціональних курортів Карпат і Криму.

Стурбованість щодо різкого скорочення кількості відпочинкових дитячих закладів на Прикарпатті та в Криму висловив у своїй Заяві Блок “Рух-Українська правиця”. Причиною особливого загострення ситуації в Карпатах і Криму названо “жорстоку корупційно-кримінальну боротьбу за курортні землі, жертвами якої стають дитячі табори, санаторії, лікарні, заповідники”.

“Ця проблема існує і в решті регіонів України, серйозно впливаючи на стан підростаючого покоління українців. За інформацією “Правиці”, у 2007 році, порівняно із 2005, кількість оздоровчих закладів скоротилася на 128, а кількість місць у них — майже на 5 тисяч”, — зазначено в заяві.

Серед проблем, породжених “цілеспрямованим рейдерським нищенням” оздоровчо-відпочинкових закладів, названо “десятки тисяч колишніх працівників, які не можуть знайти іншої роботи в курортних місцевостях”. “Замість знищення народних закладів виростають вілли й маєтки, розраховані на відпочинок не десятків звичайних українців, а однієї “новоаристок-

ратичної” родини”, — йдеться у заяві “Правиці”.

Відзначено також, що “елітна” інфраструктура на руїнах загальнонаціональних курортів Карпат і Криму часто густо створюється не для місцевих, а для донецьких і московських бізнесовців”, що “спричиняє масове невдоволення місцевого населення, загострює й без того конфліктні земельні процеси”.

Блок “Рух-Українська правиця” називає ці прояви “курортно-міжнаціональними фугасами” під територіальну єдність України”. На думку Блоку, вони “підкладаються й завдяки регіонально-клановим “акцентам” у роботі певних органів влади впродовж останнього року, і велику негативну роль у цьому відіграє й автономність місцевої кримської влади”.

“Правиця” вимагає “припинення земельно-курортного беззаконня й відновлення дитячих закладів від Кабінету Міністрів, на який покладено контроль над землекористуванням та збереженням рекреаційної інфраструктури”, а також закликає “Генпрокуратуру й міліцію відволіктися від політичних конфліктів та негайно взятися за боротьбу проти земельного рейдерства”.

Із сайту “Рух-Українська правиця”

● ХРОНОГРАФ

НЕ «БУЗІТЬ»

Рубрику веде Юрій ШАПОВАЛ, доктор історичних наук, професор

Остання книжка Івана Павла II називається “Пам’ять та ідентичність”. Там багато цікавого, але зпоміж іншого є розділ “Історія”. Папа стверджував: “Нації, як і окремі індивіди, обдаровані історичною пам’яттю... Люди пишуть історію тієї людської спільноти, до якої належать... Ці історії націй, об’єктивовані й зафіксовані письмово, є одним із найважливіших елементів культури — елементом, який є вирішальним для ідентичності нації у вимірах часу”.

І ось переді мною “Тайная история Украины-Руси”, написана одним нібито визначним істориком. Він багато робить для того, щоб ми мали відповідну ідентичність. Ось назви деяких розділів: “Как галичане развалили Киевскую Русь”, “Пьяное потомство Роксоланы”, “Мазепа — слуга пяти господ”, “Русская тоска Кобзаря”, “Секс-бомба провинциальной литерату-

ры”, “Преступление профессора Грушевского”, “Рэкетеры из Центральной рады”.

Виявляється, що “Тарасу Шевченку” стаття при житті русским прозаиком... помешали завистливые украинские друзья, демонстративно рыдавшие у его могилы”. “Секс-бомба” — це письменниця Марко Вовчок, а злочин Михайла Грушевського в тому, що він повернувся в Советську Україну 1924 року, а на допиті в ОГПУ в 1931-му зізнався, що не належить до породи героїв, що дав фальшиві свідчення. І ось автор “Тайной истории Украины-Руси” цілком по-прокурорськи запитує: “...Чому может научить современную Украину этот бородатый тролль, “не принадлежащий к породе героев”?”

До речі, описуючи колізії з Грушевським, автор зробив чимало запозичень із моїх публікацій про Грушевського, про стеження чекі-

стів за ним, про його останні роки. Запозичення, ясна річ, без жодного посилання. Та Бог із ними, з посиланнями. Я також не симпатик Грушевського, у якого було достатньо негативних якостей, про які писав.

Питання полягає в тому, в яких категоріях писати? Чому про свою націю, скажімо, можна написати так: “Когда империи на всех украинцев стало не хватать, родилась идея независимости”. Чому членів Української Центральної Ради насамперед слід зображувати рекетерами?

До речі, про Центральну Раду. Вона якраз утворювалась у березневі дні 1917 року, себто 90 років тому. Україна тоді отримала шанс повернути незалежність, втрачену ще у XVIII столітті. Однак Рада спочатку не вимагала повної незалежності, а лише широкі національно-територіальні автономії України в Російській Федерації. Діячі, які увій-

шли до Центральної Ради, а потім до створеного нею уряду — Генерального секретаріату — були переважно соціалістами, а відтак мали чимало ілюзій. Однак саме життя ніби штовхало їх до радикальніших кроків: спочатку до 1 універсалу в червні 1917-го і аж до 4 в січні 1918-го, за яким було проголошено самостійну Українську Народну Республіку.

Повірте мені як історик: можна багато сказати про особисту конкуренцію, про ваді керівників Ради, про відставання від життя, адже серйозний політик мусить передбачати події, а не бігти навздогін за ними. Але важливо, ЯК ПРО ЦЕ СКАЗАТИ.

Можна, звісно, нести бузу про історію країни, де ти ще живеш, показуючи, що ти закінчив колись бурситет. А можна писати в тих категоріях, про які сказав Іван Павло II. Щоправда, він був поляком.

Іван ЮСИП'ЮК

Нещодавно у столиці Німеччини лідери держав Європейського Союзу з нагоди 50-ї річниці ухвалення Римських угод підписали Берлінську декларацію. У документі проголошуються основні принципи, на яких ґрунтується ЄС, і висловлюється переконання в намаганні зберегти ЄС для добробуту прийдешніх поколінь. Зокрема Берлінська декларація повинна збільшити довіру громадян до ЄС. Текст документа, невеликий за розміром і зрозумілий для пересічних мешканців Євросоюзу, містить згадку про успішну історію ЄС та основні виклики майбутнього. Ідеться зокрема про боротьбу з глобальним потеплінням і тероризмом. На переконання канцлера головної в ЄС Німеччини Ангели Меркель, ЄС має бути обов'язково реформовано до 2009 року, коли відбудуться наступні вибори до Європейського парламенту.

А РОЗПОЧИНАЛОСЯ ВСЕ ТАК...

П'ятдесят років тому шість європейських країн об'єдналися для створення унікальної форми регіональної організації. Вона ставила за мету не допустити, щоб на європейській континент повернулася війна, і гарантувати тривалу безпеку його народам.

У 1956 році відбулася зустріч керівників держав у Венеції, після якої почалися переговори про створення Європейського економічного співтовариства. 25 березня 1957 року в Римі відбулася урочиста процедура підписання Договору про створення Європейського економічного співтовариства (ЄЕС, або договору про спільний ринок) та Договору про створення Європейського співтовариства з атомної енергії (Євратом). Обидва документи набули чинності з 1 січня 1958 року. Підписані акти мали важливе значення для розвитку процесів інтеграції в Західній Європі.

Створення Європейського економічного співтовариства мало

ЄВРОСОЮЗ: ВІД РИМСЬКИХ УГОД ДО БЕРЛІНСЬКОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ

надзвичайно важливе не тільки енергетичне, а й політико-правове значення. Йшлося про створення інтеграційного об'єднання універсального характеру. До складу Співтовариства увійшли країни з високим рівнем розвитку, що багато в чому визначило значні темпи його економічного росту протягом наступних 15 років. У 1958 році середньомісячний дохід на душу населення становив 980 доларів у Нідерландах, 1170 у Бельгії й 800 доларів у Північній Італії. Розрив, як бачимо, невеликий.

Висувалося завдання створення загального ринку товарів, послуг, капіталів і робочої сили, заснованого на митному союзі. Договір передбачав поетапне будівництво загального ринку. Було передбачено 4 головні інститути: Рада (складалася з офіційних представників урядів держав-членів на рівні міністрів), Комісія (до неї мали входити незалежні комісари, щоправда, призначалися лише за умови одностайної ухвали). Договором про створення ЄЕС також передбачалося створення Парламентської асамблеї та Суду Європейських співтовариств.

Одночасно з підписанням римських договорів там була підписана Конвенція про об'єднання парламентів і судів об'єднаних країн. Органом наднаціонального характеру був Суд Європейських співтовариств, який стежив за виконанням установчих договорів і правових приписів співтовариств. Так в особі ЄСП було створено широку, універсальну міжнародну організацію.

Новий документ — Єдиний європейський акт (ЄЕА). ЄЕА — це установчий договір, що містив зміни й виправлення, які мали бути внесені в діючі акти європейських

співтовариств. Він був прийнятий 1986 року і забезпечував перехід до єдиного економічного й валютного союзу (ЄВС).

Однак ЄЕА, звичайно, не вирішував усіх питань створення економічного, валютного й політичного союзів, але передбачав скликання міжнародної конференції на виконання ЄЕА. Така конференція відбулася, й на ній був підготовлений договір про Європейський Союз (ЄС). Цей договір 7 лютого 1992 року підписали в Маастрихті дванадцять країн, і він одержав назву “Маастрихтський”. Його ратифікація пройшла не безболісно. Так, у Данії виборці відкинули договір, такі тенденції виявилися й у Франції, Великобританії й Німеччині. Процедура затяглася, але врешті всі члени співтовариств схвалили договір, і він набув чинності з листопада 1993 року. Цей договір оформив і поклав початок існуванню Європейського Союзу в сьогоднішньому вигляді.

ЄС СЬОГОДНІ

Протягом п'ятдесяти років країни, які взяли участь у цій організації, досягли доволі високого рівня добробуту й стабільності. Організація вийшла за межі суто торговельного блоку. Нинішній Європейський Союз, до якого входить 27 держав, є політичною організацією, що діє в усіх сферах.

Для різних країн світу ЄС — більше, ніж торговий партнер, яким він був колись. Вони бачать стратегічну цінність посилення співпраці з ним, а ЄС — стратегічну цінність посилення співпраці з ними.

Саме тому дуже високими є вимоги громадян ЄС до своїх лідерів. У цьому контексті величезні споді-

вання покладаються на Німеччину, яка сьогодні головує у цій організації. Як зазначила у своєму виступі в Європейському парламенті 17 січня 2007 р. німецький канцлер Ангела Меркель, за час свого головування в ЄС Німеччина хоче досягнути єдності щодо відновлення процесу прийняття нової Конституції ЄС, щоб цей документ почав діяти до весни 2009 року. Після провалу на референдумах 2005 року торкатися цієї теми не наважувався жоден із головуючих у Євросоюзі. Натомість Ангела Меркель поставила відновлення конституційного процесу на перше місце у порядку денному німецького головування.

Конституція потрібна Європі для того, аби зробити її дієвим сильним гравцем. Адже за нинішніх правил Європейський Союз не може не те що розширюватися, а навіть ефективно приймати рішення. Потрібно чітко розмежувати компетенції ЄС та національних держав.

Загалом же девізом головування Німеччини у ЄС стало гасло із трьох “Т” — толерантність, технології, таланти. Тобто ЄС не уніфікуватиме, а лише гармонізуватиме різноманіття європейських країн. Саме на розумінні того, що сила і привабливість Європи в її різноманітті, повинні писатися нові правила гри на континенті.

У досягненні поставлених завдань ЄС бачить дві основні перешкоди. Перша пов'язана з урегулюванням статусу Косово. Лише разом із мирними, об'єднаними та сильними Балканами ЄС має майбутнє, а без європейської перспективи для балканських країн і врегулювання Косовського питання стабільності на Балканах не досягнути.

Крім того, ЄС під головуванням Ангели Меркель братиме активну участь у врегулюванні конфліктів на Близькому Сході, а саме плідно співпрацюватиме в рамках Близькосхідної Четвірки (США, Росія, ООН, ЄС). Німці також переконані, що лише поєднанням військової й цивільної сили можна покращити ситуацію в Афганістані.

Стосовно політики сусідства, то вона тепер матиме більше підтримки, ніж досі. Сьогодні, коли членство для всіх бажаючих країн є неможливим, політика сусідства має бути привабливою й розумною альтернативою та особливо тісно розвиватиметься з країнами Чорноморського регіону й Центральної Азії.

Цікава також заява, що Африка є сусідом ЄС, тож Європі вигідно підтримувати стосунки з Африкою, політично та економічно інвестувати в континент.

Непересічно видається також думка про необхідність поглиблення економічної співпраці ЄС і США. Ідеться про зменшення торговельних бар'єрів і створення спільного трансатлантичного ринку. У цьому контексті безпекою для України є те, що в разі створення трансатлантичної зони вільної торгівлі між ЄС і США, Україна, навіть ставши членом СОТ, знову залишиться поза зоною великої світової економіки.

БЕРЛІНСЬКА ДЕКЛАРАЦІЯ

Підписання Берлінської декларації мало на меті продемонструвати єдність Європи навколо основних цінностей і завдань.

“Ми прагнемо миру й свободи, демократії й верховенства права, взаємної поваги й спільної відповідальності, процвітання й безпеки, толерантності й партнерства, справедливості й солідарності”, — мовиться у документі.

Попри оптимістичні прогнози, Берлінську декларацію підписали лише 18 із 27 лідерів країн-членів, які зібралися на неформальній саміт голів держав та урядів країн ЄС у рамках святкових заходів з нагоди 50-річчя створення ЄС.

Пояснюється це не тим, що хтось із країн-членів ЄС проти об'єднання своєї зовнішньополітичної активності. Скоріше тим, що для всього цього вони зобов'язуються до наступних європейських виборів у 2009 році прийняти Конституцію об'єднаної Європи. Таким чином, самі лідери країн ЄС навіть у формі декларації не беруться стверджувати позитивне просування Євроконституції. Схоже на те, що Європа сьогодні дотримується тези — жодних прив'язок до дат. У цьому контексті Україні слід не чекати якихось чітких сигналів про терміни подальшої співпраці, а системно продовжувати реформи.

Жанна БЕЗП'ЯТЧУК, м. Амстердам

Вічний Амстердам, обвіяний вітрами історії й заколисаний водяними брижами каналів, — місто, де тисячолітні хронометри карбують час Європи від язичницького Риму до єврейського Брюсселя, місто з ярмарком гріха й картинами, намальованими на парканах і будівничих огорожах. Європейський індивідуалізм, міцний добробут щоденного людського життя, всепроникний і невинуватий секуляризм, справжня повага до прав людини, влада грошей, потужний консьюмеризм і стійкий, невитравний запах фаст-фуду — все це дивовижним чином переплелось в цьому світі. І рухаючись із заходу Європи на схід, помічаєш, як суттєво змінюються пропорції цих екзистенційних інгредієнтів: усі вони поступово слабшають, а деякі, як, наприклад, індивідуалізм, переплавляються поступово в свою протилежність.

І наша Україна зримо віддалена від спокійної, раціонально мислячої й фундаментально секулярної Старої Європи на відстань, прокладену тисячоліттями своєї православної віри, 70 роками радянської влади й одвічності свого культурного коду, унікального й неповторного, як і в кожній потужній нації. Прагнення України повномасштабно інтегруватися до Європейського Союзу не

варто в жодному разі ототожнювати з подоланням цієї відстані. Ми наближатимемося до європейського добробуту та поваги до людської гідності, а решту відстані я пропонував б залишити недоторканою. Бо на тому шляху закладена наша сила й наша ідентичність. Проясню, що породило такі міркування.

Авторів цих рядків пощастило чимало поспілкуватися з голландськими колегами — журналістами, політологами. Варто виз-

незворотні зміни все-таки мають місце в Україні, голландці ставили найконкретніше запитання: яким саме чином пересічні українці реалізують і закріплюють надбання революції?

Зауважу, що питання про несприятливі для політичної боротьби погодні умови голландці ставили цілком серйозно. Грудень 2004 в Україні був дуже морозний, сніжило. Як можна там стояти? Я, чесно кажучи, була цілковито спантеличена цим запитанням...

ГОЛЛАНДСЬКІ НОТАТКИ

нати, що Помаранчева революція і на поточний момент залишається українським брендом-символом № 1 у світі. Тому, зачувши про Україну, голландські медійники майже рефлексивно апелюють до нашої історії дворічної давності. Всі цікаві для них питання щодо України, на які мені доводилося відповідати, можна, зрештою, редукувати до трьох основних. По-перше, як ми спромоглися вистояти Майдан, адже там було так холодно?! По-друге, що реально змінилося в країні після Помаранчевої революції? По-третє, після моїх запевнень, що, попри повернення до влади донецьких, глибинні,

У західноєвропейському світі цінність жертвості й служіння чомусь вищому та ширшому за перспективу власного життя давно девальвована, хоч, очевидно, й не викорінена цілком.

Друге питання не викликало вже в мене того спантеличення: що змінилося після революції? Звісно, багато чого. Громадянське суспільство зміцніло, тепер люди не мовчать отупіло, коли їхні права порушуються; проведено сотні малих майданів по всій Україні... Здавалося б, звучить переконливо. Але мої аргументи щодо абстрактних змін у громадянському суспільстві, суспільній свідомості й політичній культурі належного ефекту не досягли.

І, нарешті, третє питання: як на практиці, у повсякденному житті, пересічні українці користаються з надбань Помаранчевої революції? Справді, як? Коли аргумент сотень малих майданчиків по всій Україні вже використано, то видається, що віднайти ще щось неможливо. Розміто все, непевно й недоладно в нашій країні, але ж не поясниш того раціонально мислячим голландцям. Це тільки вони можуть не пам'ятати прізвища свого прем'єр-міністра, якщо то їм не потрібно в їхній професійній діяльності. Адже вирішення їхніх щоденних проблем не залежить від персон конкретної політики, коли працює злагоджена, збалансована й ефективна система державного управління. Але голландські політологи такі скаржаться на політичне життя в своїй конституційній монархії: воно нудне, буває довгі місяці поспіль навіть нестерпно нудне. У нас, звісно, все навпаки, і в цьому наша потенційна сила.

І все-таки екзистенційна відстань між Старою Європою та Україною нам потрібна. Ця відстань має бути меншою на 70 років радянського владарювання, але не на тисячоліття нашої культури, духовності, бо в тому наша справжня сила, наша спроможність бути самим собою.

Іван БУДЗАЙ,
академік Української академії наук

Відповідь на це болюче питання перебуває у площині управління (керуваності) суспільними процесами. У нас повністю відсутнє таке управління на засадах законів природи й національної ідеї, а не політичних догм.

Не дотримуючись законів природи в системі управління, т. зв. еліта веде народ у невідомому напрямку та ще й із зав'язаними очима. Доказом такої некеруваності є нинішній стан українського селянства. Чисельність сільського населення на початку здобуття Україною незалежності складала 29 млн. осіб, або 56 % загальної чисельності населення країни (52 млн. осіб). Сьогодні селян залишилося всього 15 млн. осіб, майже вдвічі менше. Де поділась половина?

Соціально-промислова база селянства зруйнована до стану післявоєнного періоду. Яка причина?

Нинішній цинічний спосіб господарювання на землі обходиться без селянства — орендна система землеробства залишила селян без землі, без роботи й без грошей. Наймолодша, репродуктивна частина селянства подалася світ за очі — наймити на чужині.

Новітня державна доктрина “зайвого селянства” розглядає селян лише як продуктивні сили АПК, які можна замінити повною механізацією землеробства, що й відбувається при орендному методі господарювання.

Наведені факти свідчать про наявність стратегічної помилки керівництва України в аграрній політиці (не без відповідного впливу аграрної науки). Ця фатальна помилка позбавила суспільство керуваності в своєму розвитку, а відтак негативно вплинула на життєвий рівень населення, загальмувала наш духовно-інтелектуальний та економічний поступ.

У чому ж вина науки? Невизначеність функції селянства як основної продуктивної верстви українського суспільства і його потужного потенціалу для розвитку країни — велика біла пляма в національній науці, яка стала чорною плямою на долі України.

Національна наука ігнорує селянство як демографічний стабілізатор суспільства за умови традиційної багатодітності селянських сімей (до 10 дітей). Нині в селян найнижча (наближена до нуля) вартість відтворення людського ресурсу — базового соціального чинника в національній економіці.

Колиска українського народу — село, де найкращі природні умови для формування генофонду нації — здорових, інтелектуально здібних і належно вихованих поколінь. Від селянської праці залежить здоров'я, довголіття, добробут і щастя кожної людини в суспільстві, яка щоденно вживає продовольчий продукт — базовий засіб для її здоров'я. Селяни виробляють товар першої категорії ліквідності, який має статус натурального капіталу, визнає твердість національної валюти і стає в країні інфляційним стабілізатором. Умовно кажучи, перший друкарський верстат національної валюти працює в селі на землі. Кошти, одержані селянами за реалізовану продовольчу продукцію, набувають статусу суто інвестиційних, формують національний внутрішній інвестиційний капітал, найпотужніший в Україні, що дає можливість розвивати не тільки АПК, відроджувати село, селянство й землю, а й розвивати всі галузі економіки, малий і середній бізнес. Кошти селян формують найпотужніший у країні внутрішній платоспроможний ринок.

Тільки село, селянство й земля можуть створювати безмежну кількість робочих місць для всього населення країни. З економічного погляду лише селяни спроможні реалізувати невичерпний природний потенціал триєдності абсолютної доданої вартості.

Інший наш геніальний земляк, перший світовий учений-еколог Сергій Подолінський переконливо довів з позиції фізичної (не політичної) економії, що абсолютна додана вартість — це витвір сонячного випромінювання — фотосинтезу. Згідно з С. Подолінським, додану вартість необхідно розглядати як результат взаємодії матерії, енергії й інформації. Переводячи цю аксіому в практичну площину, використовуючи потенціал триєдності взаємодії землі, людини і науки, ми отримуємо фактично невичерпну додану вартість продукту першої категорії ліквідності, який вживає кожна людина щодня протягом усього життя. Триєдність є головним принципом ефективного розвитку духовного і матеріального світу. А земля спроможна продукувати цю додану вартість невичерпно — за умови людської праці на ній (усі інші природні ресурси вичерпні).

ІДЕОЛОГІЯ САМО-ВІДТВОРЕННЯ НАЦІЇ

ШЛЯХ ПРИСКОРЕНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА — ЧЕРЕЗ АГРОКУЛЬТУРУ

Україна займає територію в 1 % земної суші, а має 5,2 % світових запасів природних ресурсів, і що найголовніше — до 30 % світових запасів чорнозему.

Маючи потужні продуктивні сили, достатній науковий потенціал і розвинуту промисловість, Україна спроможна забезпечити продовольством половину населення Землі, а фактично не може належно нагодувати... власний народ — в Україні панує білковий голод.

Яка причина такого ганебного парадоксального явища, що основна маса населення України віками живе в злиднях?!

Теорія абсолютної (невичерпної) доданої вартості С. Подолінського спростовує марксистську схоластичну доктрину доданої вартості, яка є лише результатом фізичної праці людини. На жаль, цією доктриною досі керуються в Україні. А маємо керуватися мудрим розумом людським, а не капіталом, який призводить людство до самознищення.

На поєднанні вчень двох наших геніальних земляків С. Подолінського і В. Вернадського й пропонується шлях прискореного розвитку українського суспільства через агрокультуру.

Існує одна особливість у селянстві, яка безпосередньо впливає на розвиток суспільства і формування його генофонду — це спільне проживання і праця трьох поколінь (батьків, дітей і онуків), що єднаються в генетичній спадкоємності та практичній передачі досвіду попередніх поколінь. Лише селяни в змозі працювати спільно трьома поколіннями безперервно. За продуктивністю праці один селянин замінює трьох і більше робітників на фабриках чи заводах. Зростання кількості селян економічно найвидніше.

Потенціал українського селянства ще можливо використати для прискореного розвитку суспільства, підкріпивши його новими соціальними умовами та інноваційними технологіями. В інших країнах немає таких природних можливостей.

Враховуючи, що в Парижі в інституті Пастера вже зберігається світовий еталон українського чорнозему — 1 м³, необхідно: зберегти для світової цивілізації й відродити українську землю як еталон життєво важливого для людства головного природного ресурсу планети; на еталонних землях і генофонді рослинництва, тваринництва, птахівництва зберегти світовий еталон природного органічного продовольчого і кормового продукту; на базі цих еталонів зберегти для світової цивілізації еталон людського генофонду.

З такими пропозиціями Україна повинна звернутися до ООН про надання їй особливого статусу щодо збереження на її землях усіх видів генофонду для світової цивілізації.

Необхідно терміново законодавчо заборонити впровадження в Україні будь-яких мутагенних технологій у рослинництві, тваринництві й птахівництві. Національним продуктом із безмежними експортними можливостями повинні стати природне органічне екологічно чисте продовольство, якому не має конкуренції на світовому продовольчому ринку. На виробництво такого продукту повинен бути зосереджений увесь національний потенціал.

Українською національною особливістю є цілковита залежність рівня життя населення країни від чисельності й заможності селянства. Максимальне збагачення селян за рахунок інтенсифікації їхньої праці на власній землі із впровадженням нових біоенергетологій в українське землеробство повинно стати головною економічною стратегією Української держави.

Для практичного впровадження такої моделі необхідно створити й затвердити парламентом Національну програму розвитку суспільства (НПРС).

Головне завдання програми — подолання демографічної й генетичної кризи, для чого не-

обхідно відновити за 15 років чисельність сільського населення до 30 млн. осіб.

За цей період здійснити повну перебудову українських сіл з умовами життя селян на рівні міста. На жаль, цією доктриною досі керуються в Україні. А маємо керуватися мудрим розумом людським, а не капіталом, який призводить людство до самознищення.

Вартість однієї садиби “Труд” у комплексі з соціальною сферою, повним комунальним забезпеченням, благоустроєм сіл і відповідними дорогами 500 тис. грн. (\$ 100 тис.).

Загальна потреба в коштах — 5 трлн. грн. (\$ 1.0 трлн.). Щорічна потреба у коштах на

перші 5 років сягає 200 млрд. грн.

Де взяти такі кошти? Бюджет країни й банки відповідають. В Україні існує єдине джерело таких коштів — це кошти населення країни, які воно витрачає на харчування — до 250 млрд. грн. щорічно. Перед державою постане завдання на засадах ринкової економіки знайти спосіб концентрації цих коштів і повернення їх селянам — фактичним власникам усіх продовольчих ресурсів. Повернуті кошти селянам стають інвестиційними і спроможні здійснювати повну перебудову українських сіл.

Подібна НПРС була прийнята як державна ще у 1994 р., мала назву програма “Стабілізації і розвитку продуктивних сил України”, або програма “Труд”, яка була затверджена Постановою ВР України від 24.02.1994, № 4029-XII. Я був співавтором цієї програми.

На жаль, вона не була реалізована за відсутності тоді фінансових можливостей держави (передбачалося бюджетне фінансування). Мені довелося скорегувати цю державну програму до вимог сьогодення, умов приватизації землі селянами та визначити позабюджетні джерела фінансування. Скорегована програма “Труд” одержала нову назву — “Будівська система землеробства (БСЗ)”.

У чому полягає суть БСЗ? Використовується як стартовий потенціал унікального життєвого пристрою українських селян — їхнє садибне домогосподарство (ОСГ). До ОСГ приєднується власна пайова орна земля і утворюється неподільний первинний технологічний комплекс як основа землеробства, де лише й можливе впровадження нових біоенергетологій для додаткового виробництва білка без використання орної землі — на біомасі методом фотосинтезу. У свою чергу селяни — власники садиб і землі — об'єднуються й ут-

ворюють велике сільське господарство з параметрами: площа об'єднаних пайових земель — до 25 тис. га; кількість об'єднаних ОСГ-комплексів — до 5 тис. одиниць. **Об'єднуються власники, а не власність!**

Селяни наймають собі керівника утвореного господарства, який як інвестор зобов'язаний створити і зареєструвати юридичну особу (далі “Структуру”) для обслуговування господарства і укладення з нею договорів селян-власників ОСГ, які не набувають статусу юридичної особи.

Умови укладення договорів:

уся продукція з полів і садиб на правах власності належить селянам;

всі без винятку доходи “Структури” від землеробства та будь-якої іншої діяльності є також власністю селян(!);

керівник і його “Структура” одержує єдиний вид доходу — плату за послугу селянам у повному обробітку пайової землі, переробки всієї с/г продукції з полів і садиб та реалізації готового для вживання продовольства у роздрібній торговельній мережі, а також оптом і на експорт.

Така плата за послугу здійснюється як доля(!) фактично досягнутих грошових доходів від кожного ОСГ, з яким укладено договір. Нарховується ця доля за підсумками господарського року, але не може перевищувати 30 % доходів селян.

Впроваджується абсолютно нова справедлива система розподілу суспільного продукту і доходів від його реалізації та нові відносини між селянами й керівниками с/г виробництва, коли доходи останніх залежать виключно від досягнутих доходів селян (збагачення селян), максимально використовуючи потенціал триєдності абсолютної доданої вартості та ОСГ впровадженням нових біоенергетологій у землеробство.

Принциповість нових сільських господарств за БСЗ — обов'язкове будівництво у них повного комплексу харчової переробної промисловості (ХПП) на базі власних теплоелектростанцій на газових турбінах потужністю 32 тис. квт із ККД до 90 %. Лише газові турбіни спроможні застосовувати місцеві енергоносії — біогаз, біоспирт, біопаливо, — одержані з біомаси.

Загальна площа пайових земель, усе майно господарства і грошові кошти селян від реалізації с/г продукції передаються в управління керівникові господарства, що дає можливість ефективно управляти с/г виробництвом з метою одержання максимальних доходів.

Пропонується надзвичайно цікава економічно вигідна схема застосування іноземного інвестиційного капіталу, який переважно спрямовується на будівництво всього комплексу переробної промисловості й місцевих теплоелектростанцій на газових турбінах.

Утворені на іноземні інвестиції основні засоби виробництва передаються селянам у власність на умовах лізингу, що надає право інвестору отримувати 30 % від доходів селян і ще долю продовольчого продукту за співвартістю для експорту його у свої країни.

Необхідно невідкладно розпочати апробацію нових господарств за БСЗ, організувавши по одному в кожній області України (всього 25 господарств) із таким розрахунком, щоб увесь АПК перейшов на нову систему землеробства до 2017 р.

Глибокий і тривалий, майже 10-річний, аналіз можливостей побудови міцної Української держави та стабільного українського суспільства доводить, що іншого шляху прискореного розвитку, як через аграрний сектор економіки, немає.

Тільки за таких умов оновлення України на батьківщину повернуться наші трудові мігранти й частина діаспори, відновлюючи природну чисельність українського етнічного соціуму.

● ПОГЛЯД

Людмила ІВАННІКОВА

Ось лист до Варвари Репніної з Орської фортеці 28 лютого 1848 р. “Вчера я просидел до утра и не мог собраться с мыслями, чтобы кончить письмо; какое-то безотчетное состояние овладело мною (“Придите все труждающиеся и обремененные, и Аз успокою вы”). Перед благовестом к заутрени пришли мне на мысль слова Распятого за нас, и я как бы ожил, пошел к заутрени и так радостно, чисто молился, как может быть никогда прежде. Я теперь говею, и сегодня приобщался Святых Таин — желал бы, чтоб вся жизнь моя была так чиста и прекрасна, как сегодняшней день!”

Тільки той, хто сам причащався хоч раз щиро з побожністю Святых Христових Таин, може зрозуміти стан очищеної і просвітленої душі поета! А хто не причащався, про них говорив Шевченко у своєму “Щоденнику” (запис від 23 липня 1857 р.): “Для человека-материалиста, которому Бог отказал в святом, радостном чувстве понимания Его благодати, Его нетленной красоты, для такого получеловека всякая теория прекрасного ничего больше, как пустая болтовня”.

Ніде й ніколи Шевченко не виступав проти християнства як релігії, навпаки, ставив його вище за всякі релігії, філософії, теорії мистецтв. Це чітко висловлював він у спілкуванні з друзями, в листах і “Щоденнику”. Віра в Бога, свята Євангелія, читання Біблії рятували його в хвилини розпачу, були єдиною відрадою на заслани. Ось лист до А. Г. та Н. А. Родзянок від 23.10.1845 р.: “С того времени, как приехал я в Миргород, ни разу еще не выходил из комнаты и, ко всему этому, еще нечего читать. Если бы не Библия, то можно бы с ума сойти! [...] Дочитываю Библию, а там... а там... опять начну”.

А ось лист з Оренбурга до В. М. Репніної від 1.01.1850 р.: “Я теперь как падающий в бездну, готов за все хватиться — ужасна безнадежность! Так ужасна, что одна только христианская философия может бороться с нею. [...] Единственная отрада моя в настоящее время — это Евангелие. Я читаю ее без изучения, ежедневно и ежечасно!”

І в іншому листі до неї — від 7.03.1850 р. Т. Шевченко знову повідомляє: “Новый Завет я читаю с благоговейным трепетом. Вследствии этого чтения во мне родилась мысль описать сердце матери по жизни Пречистой Девы, Матери Спасителя. И другая — написать картину Распятого Сына Ея. Молю Господа, чтобы хоть когда-нибудь олицетворились мечты мои!”

Здійснились — як ніхто в українській і світовій поезії возвеличив він образ Божої Матері”.

*Все упованіє моє
На тебе, мій пресвітлий раю,
На милосердіє твоє,
Все упованіє моє
На тебе, Мати, возлагаю,
Свята сило всіх святих,
Пренепорочная, благая!*

Це не просто вдале вживання церковнослов'янської мови, це — переплавлені в поезію слова численних православних молитов до Божої Матері, які, безперечно, знав Шевченко з дитинства. Називаючи її Пречистою, достойно петою, Царицею Неба і землі, всеблагою, він ніде не відступає від православного догмата про

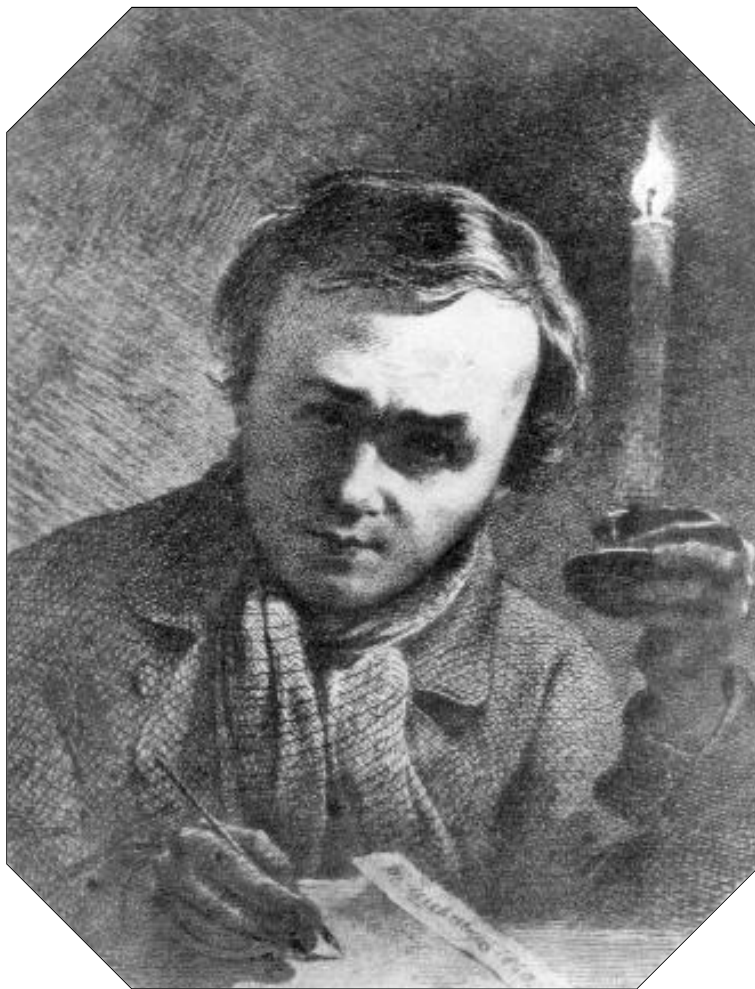
Божу Матір, хоча в поемі “Марія”, як зрозуміло з листа, через образ Богородиці прагне показати страждання всіх матерів усього людства. Свою поезію він порівнює з останньою лептою вдовиці, яка принесла в жертву Богу весь свій маєток, і тим увійшла до вічності, його ж вірші — це справді було все багатство, яке мав на цьому світі:

*А нині плач, і скорбь, і слезы
Душі убогой — убогий
Останню лепту подаю.*

Хоч поему “Марія” радянські літературознавці також намагалися вписати в рамки атеїстичної пропаганди, та проте, як видно зі спогадів сучасників, сам Шевченко ніколи не дозволяв жодного блюзнірства стосовно Божої Матері. Видатний шевченкознавець Павло Зайцев у своїй монографії “Життя Тараса Шевченка” описує арешт поета в липні 1859 р. на Україні. Приводом до нього стала розмова, яку спровокував польський шляхтич Козловський. Київський генерал-губернатор І. Васильчиков подав рапорт шефу жандармерії, в якому навів свідчення самого Т. Г. Шевченка: “За сніданком Козловський розпочав з ним богословську розмову; щоб припинити цю розмову, Шевченко сказав, що теологія без живого Бога не може створити навіть деревесного листка; згодом Козловський знову запитався Шевченка, що він думає про Матір Ісуса Христа, на що Шевченко відповів: перед Матір'ю Того, Хто постраждав і вмер за нас на хресті, ми повинні благоговіти, [бо] якби Вона не родила Бога, то була б звичайною жінкою” (с. 336). П. Зайцев зауважує, що пан Козловський, який з'явився непрошений на гору, де Шевченко вибирав місце для побудови хати (біля с. Пекарі), та ще й розпочав провокаційну розмову, був, безперечно, поліційним агентом! І метою цієї провокації було виселення Шевченка назавжди з України. Ось як подібні до цих агентів теперішні агентики-“патріоти”, які так само намагаються звинуватити Шевченка у богохульстві, посягати сум'яття в наших душах! У тій же монографії П. Зайцева далі читаємо: “Урядовець, що відбирав наведені пояснення, засвідчує, що Шевченко, оскільки можна вивести із спостереження над ним і міркувань його про різні предмети, — безумовно, відданий вірі своїх предків, і що в ньому помітна навіть вроджена, зовсім не захована нехоть до всього латинського й польського”, — тобто до католицизму.

А. О. Козачковський згадує: “Я был свидетелем, когда он, слушая кощунство хозяина, у которого жил, сказал: “Издаваться над теми нравственно-религиозными убеждениями, которые освящены веками и миллионами людей, неразумно и преступно” (Воспоминания о Тарасе Шевченко. — К., Дніпро, 1988. — С. 90). Тобто з усього видно, що Тарас Григорович не тільки сам не вдавався до блюзнірства, а й присідав усілякі подібні розмови та давав жорстку відповідь усім провокаторам.

Справді, в поезії ми нерідко знаходимо докори на адресу християн, але це не викриття християнства як релігійного вчення, а засудження фарисейства у християнстві, тієї багатовікової хвороби, при якій віра підмінється обрядовір'ям, а за ним маскується цілком протилежна сутність. Такі християни гірші за язичників! Завдяки їм Церква слухить засобом поневолення інших

РЕЛІГІЙНІСТЬ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА — МІФ ЧИ РЕАЛЬНІСТЬ?

Ось уже майже два століття Тарас Шевченко об'єднує націю, став її символом між народами, її духом у Всесвіті. Він — поза часом, понад зміною політичних режимів і настроїв, він — уособлення вічності. Все минає, а він залишається як образ істини. Це добре усвідомлюють усі антиукраїнські сили: забирає в нас Шевченка, і не стане України, не стане народу. Тому й мета їхня — спримітувати, принизити генія, зробити його подібним до себе, своїм спільником шляхом фальсифікації його творчості — й ще раз одурити! Послухаєш їх, і складається враження, що Тарас Шевченко був водночас комуністом, богоборцем, антисемітом і тільки те й робив, що виступав проти Бога, проти Церкви Христової, осуджував і зневажав християн, заперечував Священне Писання — Біблію, Євангелію, Псалтир...

Що ж, воістину на них справджуються слова псаломспівця Давида: “Ідоли язичників — срібло й золото, творіння рук людських: мають уста й не говорять, мають очі й не бачать, мають вуха й не чувають, і нема дихання в устах їх. Подібні до них будуть і ті, що роблять їх, і ті, що надіються на них!” (Псалом 134, 15—18). Уподобнюючись до ідолів, вони справді намагаються не бачити очевидного, не чути самого Шевченка, який дав відповідь цим блудословам не лише в поезії, а й у своєму “Щоденнику” та особистому листуванні. Але хто знає ці слова поета, хто звертається до них? Як правило, коли говориться про релігійність Шевченка, увага концентрується лише на його творчості (хоча, як відомо, ліричний герой не завжди тотожний з автором).

Тож послухаймо голос самого Тараса, як він розмовляв зі своїми друзями, із самим собою.

народів, експлуатації, духовного розбрату. Ключ до розуміння цих поезій дає Тарас Шевченко у своєму “Щоденнику” (19 липня 1857 р.): “Трибунал под председательством самого сатаны не мог бы произнести такого холодного, нечеловеческого приговора. А бездушные исполнители приговора исполнили его с возмутительной точностью.

Август-язычник, ссылая Назона к диким гетам, не запретил ему ПИСАТЬ И РИСОВАТЬ. А христиан Николай запретил мне то и другое. Оба палачи. Но один из них палач-христианин! И христиан которого выросло крупнейшее государство в мире, выросло на началах Христовой заповеди!”

Не вчення Христа засуджував поет, а тих, хто іменем Христа творив і творить тепер діла темряви.

Ось запис від 29 липня 1857 р.: “Сегодня празднуем память величайших двух провозвестников любви и мира. Великий в христианском мире праздник! А у нас колоссальнейшее пьянство по случаю храмового праздника.

О святые, великие верховные апостолы, если бы вы знали, как мы запачкали, как изорудовали провозглашенную вами простую, прекрасную, светлую истину! Вы предрекли лжеучителей, и ваше пророчество сбылось!

[...]Истина стара и, следовательно, должна быть понятна, разумительна, а вашей истине, которой вы были крестными отцами, минает уже 1857 человек. **Удивительно, как тупо человечество!**”

Прикро, що через 150 років крик душі поета звучить актуально...

Неодноразово в листах до Варвари Репніної Тарас Григоро-

вич висловлює прохання надіслати йому книгу Фоми Келепійського “Наслідування Христа” (Книга католицького богослова-містика про практичне застосування правих християнської науки). І це не випадково — всім своїм життям Шевченко наслідував Христа, не лицемірно, а щиро, дитинно, прагнув уподібнитися до Нього, досягти духовного вдосконалення через безперервну молитву, смирення і страждання. Це шлях справжнього християнина, який пропонує нам Свята Православна Церква, і всього цього Шевченко досягнув.

Насамперед він досягнув великого дару — дару всепрощення, яке виявляв розп'ятий на хресті Спаситель до своїх мучителів.

У молитві за ворогів, яку пропонує нам Православна Церква, є такі слова: “Ти, люблячий Господи, що Сам за Своїх розпинателів молився і нам, рабам Твоїм, за ворогів молитися повелів, тих, що ненавидять і кривдять нас, прости...” Чи не те саме пише й Тарас Шевченко у своєму “Щоденнику” за 13 червня 1857 р.: “Забудем и простим темных мучителей наших, как простил милосердный Человеколюбец своих жестоких распинателей!” Цю думку висловлював він ще раніше в листі до графині А. І. Толстої

сывать скверную мою долю тошно и грешно, по-моему, — пише він в листі до А. І. Лизогуба 16.06.1852 р. — Это все равно, что роптать на Бога. Пускай себе тнется жизнь моя невесело, как мне Бог дал”. “Какое чудное наслаждение — вообразить тех, которые вспоминают обо мне! Хотя их очень мало; счастлив, кто малым доволен, и в настоящее время я принадлежу к самым счастливым” (лист до В. Репніної від 25.02.1848 р.).

Шевченко порівнював себе з багатостраждальним Іовом, який, сидючи на гноїщі й терплячи несказанні душевні і тілесні муки, все ж прославляв Бога і дякував Йому за все, послане Ним! “Бог покарав мене ще й тілесним недугом. І я тепер мов Іов на гноїщі, тільки мене ніхто не провідає. Якби все те розказати, що я терплю тепер **по любові і милості милосердного Бога**, то і за тиждень не розказав би” (лист до М. М. Лазаревського 20.12.1847 р.).

Яким же чином досяг поет цієї високої духовної досконалості? Насамперед це — безперервна молитва. І в поезії, і в листах, і в щоденнику зустрічаємо безліч вказівок на те, що Тарас Григорович безперестанно молився. Ще з дитинства! Згадаймо хрестоматійний вірш:

*А я собі у бур'яні
Молюся Богу... І не знаю,
Чого маленькому мені
Тоді так приязно молилося
Чого так весело було.*

Тобто в свої тринадцять ця поборна дитина мріяла усамітнитись для спілкування з Богом, для споглядання Бога через молитву — і вже тоді він знав і відчував благодать Божу, яка наповняла душу під час молитви:

*Мені так любо, любо стало,
Неначе в Бога...*

Це — поезія-спогад. А хіба змінилася душа поета через 30 років, коли він перебував на засланні?

Там він ще осмисленіше розмірковує над тими самими речами: спілкування з Богом через усамітнення і споглядання краси природи, Ним створеної! Ось характерний запис у щоденнику за 17 липня 1857 р.: “Милое уединение! Ничего не может быть в жизни слаще, очаровательнее уединения, особенно перед лицом улыбающейся цветущей красавицы матери Природы. Под ее сладким, волшебным обаянием человек невольно погружается сам в себя и видит Бога на земле”.

Молитва була невід'ємною частиною духовного життя поета, навіть після смерті він мріяв, як про найвище блаженство: “Все покину і долину до Самого Бога молитися”. “Я знав мало не весь Псалтир з пам'яті”, — згадує він своє дитинство в повісті “Княгиня”. 24 грудня 1848 р., у перший Святий вечір на засланні виливає поет свою тугу у віршах:

*...Наступає свято.
Тяжко його, друже-брате,
Самому стрічати
У пустині. Завтра рано
Заревуть дзвіниці
В Україні. Завтра рано
До церкви молитись
Підуть люди...*

А в листах — безліч свідчень того, що поет безперервно молився: “Успокоив себя святою молитвою, я побрел тихонько на огород...”;

“Молюся Богу и не теряю надежды, что испытанию моему придет когда-нибудь конец”; “... вставши раненько, помолвился Богу, закачал рукава та й заходився коло оцій “Москалевої криниці”.

У листах Шевченка звучить віра і впевненість у рятівній силі християнської філософії, богослів'я, віра в Божий промисел і безконечне Його милосердя (“Но Господь милосердный, помогавший мне исходить эту нагую степь во всех направлениях, не оставит меня и на этом недолгом пути”), постійне прохання до близьких людей помолитись за нього і віра в силу їхньої широкій молитви:

“Да осенит вас благодать Божия, пишете ко мне так часто, как вам время позволяет. Молитва и ваши искренние письма более всего помогут мне нести крест мой” (25.02.1848 р. до В. Репніної); “Молитесь, молитесь, молитва ваша угодна Богу, Она меня оградит от этого страшного безчувствия, которое уже начинает проникать в мою расслабленную душу. [...]”

Прощайте и молитесь за несчастливого и душею вам преданного Т. Шевченка. [...]

Татьяна Ивановна мое глубочайшее почтение; пришлите, ежели имеете, свячену воду: она оросит мое увядающее сердце. Братьям и сестрам вашим поклон. Скажите им и просите, ежели не забыли меня, да помолются обо мне” (до неї ж від 29.02.48).

До молитви як єдиної втіхи він закликав і свого друга Андрія Козачковського: “Но великое горе, как твое, теперь может ослабить только один наш помощник Сердцеводец.

Молился, если можешь молиться, и моляся, веруй в замолвленную лучшую жизнь. [...] Веруй — и вера спасет тебя” (30.06.1853 р.).

Молитися він закликав і нас. *Свою Україну любіть,
Любіть її... Во время люте,
В ostatню тяжкую минуту
За неї Господа моліть.*

Тернистий шлях кожного християнина до духовного вдосконалення, і пролягає він через численні труднощі. “Широкий битий шлях із раю, а в рай — узенька стежка, та й та колючим терном поросла”, — говорила мене, еще ребенку, одна замиравшая старуха. И она говорила истину! Истину, смысл которой я теперь только вполне разгадал”, — писав Тарас Григорович у “Щоденнику” за 29 червня 1857 р. Але тільки великі люди можуть понести великі страждання. Христос був розп'ятий за всіх людей. Шевченко розп'явся за Україну, він ніс свого хреста смиренно, з радістю, не нарікаючи на Бога, а скрізь висловлюючи вдячність Йому за перенесені страждання, завдяки яким він очистив душу і зазнав слави називатись Пророком.

“Теперь и только теперь я вполне уверовал в слово “Любя наказую вы”, — пише він у листі до графині А. І. Толстої. — Теперь только молюся я и благодарю Его за безконечную любовь ко мне, за ниспосланное испытание. Оно очистило, исцелило мое бедное больное сердце. Оно отвело призму от глаз моих, сквозь которую я смотрел на людей и на самого себя. Оно научило меня, как любить врагов и ненавидящих нас. А этому не научит никакая школа, кроме тяжелой школы испытания и продолжительной беседы с самим собою. **Я теперь чувствую себя если не совершенным, то по крайней мере безукоризненным христианином.** Как золотом из огня, как младенец из купели, я выхожу теперь из мрачного чистилища, чтобы начать новый благороднейший путь жизни. И это я называю истинным, настоящим счастьем”.

Тарас КИЊКО,
лауреат премії ім. Івана Франка

На початку 2003 року до мене як до керівника БФ “Місія Інтелектуальних Ініціатив” і літератора звернувся знайомий підприємець, філософ за освітою Михайло Володимирович Скитиба з унікальною пропозицією. Суть її була на диво проста й зрозуміла. На його переконавання, заводити українську складову в політичне життя треба було, починаючи з регламенту Верховної Ради України. Гімну для цього було не досить. Бракувало Слова. І таке Слово було.

Цим Словом, на його пропозицію, мала стати поема Тараса Шевченка “І мертвим, і живим, і ненарожденним землякам моїм в Україні і не в Україні моє дружнє посланіє”.

Це більше, ніж просто поема. Це програмний документ, якому можна було б надати всіх ознак політичного маніфесту не тільки українства, а й усієї людності в Україні загалом, які солідаризуються з українством і справедливостю. Може, з цього Слова і годилося б починати в Україні очищення влади та її перехід під контроль українців.

Передбачаю заперечення прагматиків, бо сам такий: а що це дасть? Дасть цілком прагматичний результат. Є перемоги, умовно кажучи, в астралі, які вирішальним чином впливають на земні справи. Конфуцій мав рацію, коли казав, що світом правлять знаки й символи. Вони формують основи ментальності, стають точками кристалізації глобальних явищ і процесів. Якби це було не так, то людство не мало б стільки облич. Для України й українства Шевченко — знакова постань, символ, а ця поема — найкращий політичний маніфест, що є в українства.

Шукаючи підтримки й сильних провідників цієї ідеї, вирішили передати текстовий проект на виконання потужнішим структурам, вважаючи, що свою інтелектуальну місію ми вже виконали. З відповідними листами про підтримку й приєднання до акції за нашими двома підписами ми звернулися до керівництва низки українських громадських організацій і президента Світового конгресу українців.

Листи до них належним чином пройшли реєстрацію. Але й чотири роки згодом залишилися без відповіді. Утім, часи змінюються. І на зміну часам, коли треба мовчати, настає й час говорити. Бо це, мабуть, ненормально, що за своїм етнічним складом Верховна Рада України лише на 8 % представлена українцями, тоді як за переписом українців в Україні становлять 80 %. Може, їх і не чути у Верховній Раді, бо благоденствують? Не сказати б!

Початок збору підписів ми приурочили до проведення у Києві Світового конгресу українців, який проходив у серпні 2003 року. У день проведення конгресу ми встановили свій стенд і столик для збирання підписів. Видрукували текст поеми, вивісили на стенді, розклали додаткові примірники тексту стосиками на столі, щоб охочі могли поновити його у пам'яті, перш ніж поставити підпис.

Там же розмістили й текст звернення:

**ВІДКРИТЕ ЗВЕРНЕННЯ
УКРАЇНЦІВ ДО ВЕРХОВНОЇ
РАДИ УКРАЇНИ ПРО ВНЕСЕННЯ
ЗМІНИ В РЕГЛАМЕНТ**

На підтримку законодавчої ініціативи, відкритої для приєднання усіх політичних, громадських, професійних, релігійних, комерційних організацій та окремих осіб, я (ми) ставлю (ставимо) свій підпис під відкритим зверненням до Верховної Ради України з вимогою здійснити ідеологічну, політичну та моральну корекцію своєї діяльності у

“СПОЧАТКУ БУЛО СЛОВО. І СЛОВО БУЛО В КОБЗАРЯ”

відповідності з національним історичним ідеалом Української Держави.

Я (ми) без будь-яких обмовок і застережень вважаю(ємо) Тараса Григоровича Шевченка ідеологом сучасної Української Держави, а його спадщину — першоджерелом її появи, становлення й творення відтепер і надалі.

Я (ми) наполягаю(ємо), щоб спадщина Тараса Шевченка була беззастережно визнана на найвищому політичному рівні першоосновою сучасної Української Держави і визначала відтепер і надалі концепцію її розвитку.

Я (ми) беззастережно наполягаю(ємо) на введенні духовної спадщини Тараса Шевченка у політичний процес творення Української Держави як визначальної першоскладової її політичного, ідеологічного, духовного, правничого, морального та соціального спрямування.

Я (ми) беззастережно вимагаю(ємо) покласти в теоретичну основу побудови Української Держави фундаментальні ідеї українства, узагальнені, озвучені, оприлюднені й визнані усім світом у тому вигляді, у якому вони були й залишаються втіленими в нетлінному слові Тараса Шевченка.

Духовна, політична, мистецька спадщина Шевченка як виразника національного й вселюдського ідеалу держави людей і для людей, має стати постійним дороговказом демократизму, гуманізму і національної складової подальшого політичного й законодавчого розвитку Української Держави.

Я (ми) наполягаю(ємо) розпочати впровадження всеосяжної спадщини Тараса Шевченка у процес українського державотворення як найвищого прояву української політичної думки, співзвучного завдання становлення і подальшого розвитку сучасної Української Держави. Його ім'я і дух мають стати частиною політичного процесу і освятити законотворчу діяльність Верховної Ради України, стати тим Вищим Законом, на відповідність якому проходять перевірку всі закони Української Держави.

Я (ми) беззастережно переконаний(на) (переконані), що Верховна Рада України в ознаменування навірення до вищих ідеалів і моральних засад української нації має благословляти свою діяльність словом і духом того, хто став нашим соборним втіленням Правди, Добра, Совісті й Свободи і освячується цим на діяльність в інтересах усього українського народу на початку кожної сесії заслуховування поеми “І мертвим, і живим, і ненарожденним землякам моїм в Україні і не в Україні моє дружнє посланіє”.

Я (ми) беззастережно переконаний(на) (переконані), що поема “І мертвим, і живим, і ненарожденним землякам моїм в Україні і не в Україні моє дружнє посланіє” — це політичний маніфест побудови істинно Української Держави.

У стислій і всеосяжній формі у ньому задекларовано всі основоположні засади політичного спрямування Української Держави.

Це програма дій для всіх українців незалежно від країни їхнього проживання, які не втратили свою національну належність, зберігають духовний, культурний, економічний, політичний зв'язок із Вітчизною і беруть посильну участь в її історичному творенні.

Впроваджена Верховною Радою України як політичне кредо українського парламентаризму, поема “І мертвим, і живим, і ненарожденним землякам моїм в Україні і не в Україні моє дружнє посла-

ніє” надала б як маніфест усього парламенту і кожного його члена морально-політичний захист від тих, хто цинічно перетворює Україну на зону стихійної боротьби всесвітніх і внутрішніх економічних, політичних та приватних інтересів, несе їй руйнування, страждання і лихо, нищення її людності й людського права на життя в усіх вимірах.

Я (ми) твердо переконаний(а) (переконані), що Верховна Рада України зобов'язана в беззастережному порядку прийняти постанову про обов'язкове читання поеми “І мертвим, і живим, і ненарожденним землякам моїм в Україні і не в Україні моє дружнє посланіє” як неодмінної частини регламенту на початку кожної сесії одразу після виконання Державного Гімну України з заслуховуванням і підтвердженням народними депутатами голосом своєї згоди діяти у дусі й слові Кобзаря.

Я (ми) ставлю(имо) свій підпис під цією вимогою до Верховної Ради України розпочати з цього кроку впровадження у політичний процес українського державотворення відтепер і назавжди духовної, політичної, філософської спадщини Тараса Шевченка як головного й основоположного критерію законотворчості на відповідність загальнонародному ідеалу Української Держави”.

Треба було підписатися і вказати адресу. Як проходив збір підписів?

Ми нікого не припрошували, нічого не коментували. Не провадили жодної агітації. Вважали, що за Шевченка в Україні агітувати не треба. Першим без будь-яких вагань підписав звернення український учасник конгресу з Сербії п. Богдан Віслевський. Мовчки й рішуче. Балканці багато що зрозуміли значно раніше від нас... Більшість же панічно боялася будь-що підписувати і негайно відходила від століка, як тільки усвідомлювала, чого від неї чекають.

Можливо ми чогось не врахували, але звернення за день роботи підписала лише 41 особа. Цього було замало для ініціювання змін у регламенті. Та почин був. Через чотири роки я повертаюся до цієї теми з огляду на зміни, які відбуваються в середовищі тих, хто оточує себе з українською Україною.

Мені здається, що час для позитивних змін настав. І для цієї акції теж. Бо спочатку було Слово, і Слово було в Кобзаря. Тому ми звертаємося до можливих однодумців.

Було б добре, якби цей почин перейняла потужна громадська чи політична структура і перевірнула в такий спосіб готовність української громади до одностайних масових акцій. Для досягнення великої мети неодмінно має бути успішний початок, на якому люди відчують себе силою і не розсваряться. Гадаю, постань Шевченка та ще й вплив такого Слова виключають будь-які чвари. Чом би не розпочати з цього? Адже для такої справи навіть гроші непотрібні. Досить самої доброї волі.

Який очікується результат? Є речі духовного порядку, які створюють особливий психологічний і моральний простір, чинять прямий фізичний тиск. Багато хто у ВР потім не зможе настільки цинічно приймати у сесійній залі закони, потрібні для бандитів і хапуг, а не для людей, коли до нього особисто буде звернено Слово, про яке йому завжди можна буде й нагадати.

“Ну що б, здавалося, слова?” Та саме з них починається все... І своя хата, і своя правда, і слава, і воля...

Закінчення. Початок на с. 1

інфраструктура Києва, яка складалася десятиліттями, руйнується навалюючи та ще й під приводом, що нібито це законно? І зрозумійте Президента України, який болісно переживає цю ситуацію, — він реагував неодноразово: це і листи, і телефонні розмови, і намагання застерегти. Тому що влада, яка бореться з інтелігенцією, завжди програє. Рано чи пізно, але інтелігенція перемагає. Влада, яка не рахується з духовною, культурною елітою, обов'язково програє. Я б міг тут згадати ситуацію з Гостинним двором, з Будинками культури у Шевченківському районі, з Мотоциклетним заводом. Уже чотири Будинки культури закрили, і всі приміщення продають бізнесовим структурам абсолютно не культурного спрямування. Ситуація з видавництвом “Мистецтво”, “Обереги”, я з болем читав, що писала Євгенія Мірошніченко в “Україні молодій”. Євгенія Мірошніченко — це унікальний голос ХХ століття і, маючи благородні наміри створити власний театр, вона не може їх реалізувати. Чому Верховна Рада намагається поповнити державний бюджет, не прораховуючи, які наслідки це може мати для культурної й духовної сфери? Погляньте, вже державне рейдерство ввійшло в норму, його відчули представники Центру ім. Л. Курбаса. А що діється з Укртелефільмом? Як можна знищувати таку кіностудію, яка, можливо, єдина забезпечує програмами дуже скромний телеканал “Культура”? Сьогодні ж звільняють директора, роблять “наїзди”. Де влада і закон? Тому ми говоримо, як наша влада виконує і як трактує закони. І наш голос повинен прозвучати наполегливо на захист культури. Якщо і є в нас багатство, то це не надра, не наші заводи. Наше багатство — це культура”.

Директор Центру ім. Леся Курбаса академік Неля Корнієнко розповіла, що ситуація довкола приміщення центру — зразок рейдерського беззаконня. “Депутатський корпус Києва за своєю громадянською ментальністю є окупаційною владою. І ще надто тихо ми говоримо про все, що діється — як платники податків, а не тільки як творча інтелігенція. Влада, яка демонтує культуру, демонтує націю і свій народ. Бо культура — єдина, хто ставить діагноз суспільству. Ми знаємо, що країни, які зробили ставку на культуру, підтягли й економіку. Тільки завдяки цій переорієнтації з економіки на культуру як на пріоритет держави Франція за два з половиною роки увійшла в сімку провідних держав. До того нічого подібного не було. 150 Нобелівських лауреатів, а це провідний інтелект планети, заявили сьогодні свій прогноз на найближчі 15 років. У ньому відстають на маргінес країни, які володіють нафтою, газом, а наперед виходять ті, які працюють на гуманітарну сферу, культуру і технологію, пов'язану з гуманітарною і природничою сферами. Тому навіть з цього погляду ситуація в Києві кримінальна. Смішно розповідати, але до нас звернулися комуністи і сказали: “Ми будемо вас захищати”. Це представники партії, яка колись розстріляла Курбаса (нині 70-річчя цього розстрілу і 120-річчя з дня його народження). Уже були пропозиції перекивати вулиці, художникам навіть спалювати свої картини, аби влада зрозуміла, що довела митців до відчаю. Дуже багато залежить від журналістів, і я думаю, варто розповісти про кожну людину, яка підняла руку на культуру, або яка мала б її захистити і не захистила. Їхні прізвища і фотографії треба оприлюднити. Ми повинні зробити якісь кроки на відкриття мери, бо за останніми даними 76 відсотків населення не задоволені його діяльністю. Ми повинні спокійно й чесно сказати про це”.

У червні 2004-го минуло три роки, як створено театр “Київська мала опера”. Його керівник Євгенія Мірошніченко замість підтримки своєї ідеї зустрілася з усталеною в наш час подвійною грою чиновників: гучні обіцянки в пресі й прихована стратегія на захоплення земельної території. “Я провела славне життя в театрі понад 40 років і знаю, що таке класичний академічний спів, який формує насамперед духовну культуру народу, виховує на прекрасній музиці наше молоде покоління. Театру передали приміщення Будинку культури трамвайників по вул. Дехтярівській, 5. Відтоді міська влада нічого нового і суттєвого не зробила, а тільки веде мову про труднощі, які заважають створенню театру. Правда, чиновники кажуть, що грошей у бюджеті достатньо. Але 2007 року вдвічі скоротили фінансування заробітної плати працівників театру. Кажуть ще, ніби землю довкола театру і територію, на якій він розташований, продали комерційним

Фото Олександра Шепнівського

А В ЦЕЙ ЧАС У СІНГАПУРІ...

структурам. Це неправда. Землю віддали в оренду на десять років товариству з обмеженою відповідальністю за смішні гроші. А міськрада про це мовчить. Уявіть, що вони набудують там за десять років, і які гроші потечуть до них! У засобах масової інформації повідомляється, що міськрада працює над проектно-кошторисною документацією реконструкції Київської малої опери, і водночас замовчується факт, що не існує навіть розпорядження про здійснення цієї реконструкції. Досі не виконано розпорядження від 22 березня 2005 року № 406 про вилучення будинку нашого театру в товариства “Будхольд” для проектування реконструкції та будівництва. Та, як це буває у житті, нічого не залишається таємним. Міська влада говорить про рішучі кроки, яких ніхто не бачить, а насправді дуже опікується інтересами забудовника доволитої території і робить усе, аби запобігти початку реставраційних і ремонтних робіт театру. Оце біль, який мене не покидає. Я пікуюся про те, щоб був ще один оперний театр. Дуже прошу вас допомогти, аби докричати до розуму людей, від яких це залежить. Будинки трамвайників — це був колись народний дім, на сцені якого співали Шаляпін, Козловський, Собінов, і я сама скільки разів там співала. Там чудова акустика. То чому ми відмовляємося від другого оперного театру? У всьому світі існують такі театри, поряд із великими є малі оперні, де звучать спектаклі малої форми, яких ніколи в Києві не було. Це опери Генделя, Моцарта, Баха! Мені надіслали з камерного оперного театру Варшави примірники цих опер — ми так захопилися, і навіть на думку не спадало, що цього не підтримають. А все починається з міського управління культури і закінчується мерією!”

Директор кінотеатру “Лейпціг” Євгенія Серова переживає зі своїми працівниками різні етапи тиску міської влади, аж до виламування дверей її кабінету. “Міські кінотеатри просили, залишаючись у комунальній власності, отримати оренду і працювати на своїх робочих місцях. Працівники голодували на знак протесту, та на це не звернули уваги, ми навіть казали: нам що — йти на самоспалення?”

Протягом останніх 8 місяців кінотеатри переживають страшний тиск із боку міської влади, зокрема, кінотеатр “Лейпціг” за півроку перевірило понад 20 організацій, і результати перевірки не збігаються з заявами, оприлюдненими в засобах масової інформації міською владою, тобто, кінотеатр продовжує свою роботу. У жовтні минулого року відбулося незаконне вторгнення до кінотеатру кримінальних осіб і деяких депутатів зі своїми помічниками, які виламали двері мого кабінету на очах у колективу, проникли туди і сіли в крісло директора. Я вдячна колективу, який мене підтримує, лише завдяки йому ми існуємо. Київська влада прийняла рішення про створення нового підприємства “Київкіно” для реорганізації, як вони говорять, але це можна просто назвати ліквідацією всіх кінотеатрів, тому що це не відповідає законодавству України. А це люди, які працюють у кінотеатрах, (майже півтори тисячі осіб), це людські долі. І кінотеатри — це їхнє життя. Глядач любить кінотеатр, і ми його любимо. Дуже б не хотілося, щоб кінотеатри реорганізували і на їхньому місці будували торговельно-розважальні комплекси”.

Якщо у всіх розвинених країнах музеї розташовані у найкращих палацах, то в столиці України за них завзято борються далекі від культури організації і структури. Так, їх приваблюють високі стелі з ліпним орнаментом. Відома ситуація щодо будівлі на вул. Інститутській, 3. Спершу йшлося про переселення туди Музею історії Києва, але згодом Кабмін прийняв рішення про передачу будівлі Національному художньому музею України. Нині ж чиясь бачення про призначення цієї земельної ділянки сягнуло аж до “адміністративно-готельного комплексу з приміщеннями громадського й торговельного призначення та паркінгом!” Про це з обуренням повідомив учасником прес-конференції генеральний директор музею Анатолій Мельник.

“На правах оренди трошки землі виділять і Музею історії Києва. Таким чином зіштовхнуть інтереси двох музеїв. Ми цього не дозволимо, бо мене також хвилює доля Музею історії Києва, який свого часу політично продали, вигнали з Кловського палацу. В усьому світі палаци для музеїв, а в Україні під Верховний Суд. У державі немає жодного музею, який відповідає технології музейної практики. Коли в країні виникає проблема з хлібом, паливом чи політична криза — це питання її національної безпеки. А коли знищується культура — то небезпеку мало хто з чиновників розуміє. Я звертався і до уряду, і до адміністрації Президента, а найбільше до міськради, бо постанови про дозвіл на право проектування були від Київради.”

Ось сидять художники, яких виганяють з майстерень. За безцінь вони віддають музеям твори, бо розуміють, що державу будуть не тільки чиновники, а й громадяни України. Це малий опір, але сподіваюся, що буде великий, бо я знаю настрої творчої інтелігенції, настрої музейників, ми зачимо музеї і підемо до Верховної Ради, доки там не зрозуміють, що завтрашній день і їхня доля залежать від нас. У мене відбулася зустріч із київським міським головою у Маріїнському палаці. Я запитав: “Коли зрештою ми вирішимо проблему нашого музею?” А він мені відповідає: “Я до питання культури повернуся тільки через рік”.

Висвітлюючи прес-конференцію, дехто з колег “не помітив” протестів столичних митців, зокрема, відомих художників, галеристів, які прийшли до УНІАНу з гаслами про загрозу свого творчого існування. Голова Київської організації Національної спілки художників України Наталя Литовченко розповіла, що проблеми особливо загострилися у зв'язку з сумнозвісною статтею 118, яку міська влада використала на власний розсуд. “У Київській організації Національної спілки художників півтори тисячі митців. Майстерні від Спілки художників має тільки третина. А чотириста митців мають їх у нежитловому фонді — це мансарди, підвали, і зараз нас фактично виселяють. У законі є положення, що майстерні виставляються на продаж на комерційній основі. Хто дасть більше грошей, той і одержить приміщення. А художник не може конкурувати з комерційними структурами. І тому опиниться на вулиці. Для художника-монументаліста, скульптора та й живописця працювати вдома неможливо. Так що фактично ми позбавлені робочого місця і права на професію. Молоді просто виїдуть за кордон. І треба замислитися керівництву, нашій владі, з ким

вони будуватимуть майбутню Україну і входитимуть у Євросоюз”.

Географічна карта рейдерських зазіхань на об'єкти культури має вже визначені адреси. Рейтерська, 27 — тривога за своє приміщення не дає спокійно працювати Національній спілці майстрів народного мистецтва, а від Президента України є вже третє доручення до міської влади сприятливо вирішити цю проблему. Голова Спілки Євген Шевченко підкреслив, що це єдина в Україні культурна інституція, яка опікується традиційною культурою і об'єднує кілька тисяч майстрів від Луганська до Закарпаття. “Спілка продовжує традиції тисячолітнього образотворчого мистецтва, які сягають 20 тисяч років від митинського орнаменту. Це надзвичайно толерантна і складна інституція. Щоб виховати майстра, потрібно 10—15 років. Це візитівка держави, її гордість. Адаже не так багато в Європі країн, які зберегли автентичну культуру. Ми знаємо, що ЮНЕСКО і Рада Європи останнім часом приймають дуже багато резолюцій щодо збереження національної різноманітності того чи іншого етносу. Так склалося, що впродовж 15 років цю галузь мало підтримувала держава, але ми об'єднували майстрів, виховували нових, ініціювали прийняття кількох унікальних документів про художні промисли, і в 2006 році Указом Президента про збереження народного мистецтва було затверджено державну програму відродження народних промислів. Тож наша творча Спілка підставила плече органам державної влади, щоб зберегти найсокровенніше — творчість народу. Якщо народ перестане творити, держава не матиме перспективи. Заберіть у народу культуру й мистецтво — він деградує. Ми реставрували своє приміщення фактично з нуля. 30 березня наше приміщення було виставлено на аукціон без нашого відома. Впродовж семи місяців ми в невизначеному стані. Тепер Київська міська рада прийняла рішення продовжити нам оренду на 364 дні. Не на три роки, згідно з законодавством, і не так, як футбольним командам — на 10 років, а менш ніж на рік. І це організація, яка потребує найбільшої підтримки. Ми знову звертатимемося до міської влади, відстоюватимемо свої права”.

Народний художник України Анатолій Гайдамака переконаний, що в країні йде тотальне знищення культури. “Надано необмежене право місцевим самоврядуванням, кожен голова колгоспу може знищити заклад культури, продати землю, все віддали на відкуп очим начальникам, які прийшли до влади в районах, селах, містах. До них уже все покрали, а тепер тільки залишилися об'єкти культури. Потрібно радикально змінювати ситуацію. Ось, наприклад, в Албанії мером Тірани став художник, і все змінилося в місті, бо прийшла людина з високим рівнем культури”.

Ще недавно у Трапезній церкві у рамках фестивалю “Золотоверхий Київ” хор “Хрещатик” давав свій останній концерт. А нині керівник прикута до ліжка, чому “посприяли” події, які розгорнулися довкола улавлених колективу. Лариса Бухонська, заслужений діяч мистецтв, засновник хору “Хрещатик” і незмінний його керівник з 1994 року, передала лист, який було розповсюджено серед журналістів. Причиною її усунення від керівництва стало земельне питання, бо вона принесла для погодження в міське Управління культури проект Інвестиційного договору на будівництво центру хорового мистецтва. Свого гірко листа Лариса Бухонська завершує словами: “Здійснюється адреса атака саме на хор “Хрещатик”! За що я борюся? За свою людську гідність, за своє професійне (45 років диригентської діяльності) і моральне право керувати Хором, який я створила, за здійснення моєї ідеї і мрії побудувати центр хорового мистецтва з концертною залою, службовим житлом для артистів і офісними приміщеннями”.

Тож у Зверненні учасників прес-конференції “Культуро Києва, захисти себе сама!” визначено дії київської влади як “протиправні, які вона здійснює під приводом необхідності поповнення муніципальної казни нібито від імені територіальної громади, тобто від нас з вами. Це є відвертим проявом ворожого ставлення столичних посадовців до культурної політики держави, зухвалого нехтування думкою громади. Звертаємо увагу, що така ганебна практика переключує культурне майбутнє української столиці”.

...А в Сінгапурі вдалося ліквідувати корупцію в органах влади давнім методом: привселюдним покаранням бамбуковими палицями і трансляцією дійства по телебаченню.

МИСТЕЦЬКА ПАНОРАМА ТИЖНЯ

«ВІДКРИТА НІЧ» НА ОКУПОВАНІЙ ТЕРИТОРІЇ...»

Фото О. Шепнівського

Акція на захист столичної культури

Фото О. Шепнівського

Фото О. Шепнівського

Творчий вечір братів Юрія і Михайла Ілленків у Будинку кіно з демонстрацією фільму “Молитва за гетьмана Мазепу”

Фото О. Шепнівського

Вшанування заслуженого художника України Миколи Стратілата у Національному музеї Т. Г. Шевченка. Заступник голови Всеукраїнського товариства “Просвіта” М. Нестерчук вручає медаль “Будівничий України”

Ніна ГНАТЮК

У галереї мистецтв ім. Олени Замостян Києво-Могилянської академії відкрито художню виставку відомого графіка й майстра витинанки Василя Корчинського.

“З народних джерел” — така назва виставки цілком умотивована, адже, на думку художника, основою його творчості є “збереження дитячої душі і здатності дивувати, сприймати навколишній світ так, наче бачиш його вперше”. І це йому вдається. Витинанки його величні й пісенні, наче вихоплені з народних пісень і легенд, бабусиних казок. Акварелі ж — дзвінкі й чисті, сповнені м’якого саява, що наснажує і вивіщує душу. Здається, ніколи на художніх виставках не було такого велелюддя, як у Василя Корчинського. Ось враження кількох гостей:

Микола Стратілат, графік, заслужений художник України:

— Художник цікавий, своєрідний, із власною творчою манерою. Його роботи захоплюють, спонукають до роздумів.

Тетяна Чуйко, заступник директора Національного музею Т. Г. Шевченка:

— Роботи Василя Корчинського — філігранні, витончені. Дивлячись на них, переконуєшся, що мистецтво може впливати на спосіб нашого життя. Такі майстри — совість українського мистецтва.

Михайло Горловий, художник:

— У Василя Корчинського глибоке коріння народних традицій, аж до трипіль-

КОЛЬОРОПИС ДУШІ

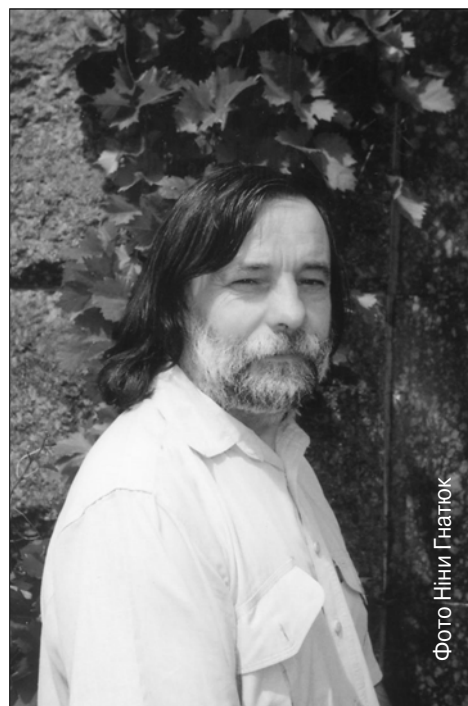

Фото Ніни Гнатюк

Василь Корчинський

ських глибин. Василь створює свої картини давньою українською мовою кольорів. Це справжній кольоропис душі!

Ігумен Богдан, настоятель церкви Благовіщення НаУКМА:

— Я наче в Космосі. До космічних висот сягають дерева, квіти, стилізовані образи українців. Тут велике розмаїття кольорів, жанрів. На цій виставці представлені гуаш, витинанка, акварель, лінорит, монотипія, мішана техніка. І все вражає.

Василь Довжик, письменник, заслужений діяч мистецтв України:

— Я познайомився з творчістю Василя Корчинського на мистецькому пленері Прокопа Колісника у його рідному селі Поташні Бершадського району на Вінничині. Прокіп там власними силами відкрив художній музей. Це люди від землі, глибокої народної традиції благодійництва. Недарма свої картини художник підписує так, як його кликали в дитинстві — Василь Корч. Просто і глибоко.

Виступаючи на вернісажі, лауреат премії ім. Г. Якутовича Василь Корчинський говорив про те, що відчуває — за ним стоїть багато поколінь. Батько, дід, прадід... І він говорить від їхнього імені. Це велика моральна підтримка, духовна потуга. Митець подякував керівництву Києво-Могилянської академії за те, що надає виставкові зали художникам різних поколінь. Тут завжди можна побачити молодь. Кияни приходять на вернісаж родинами. І це прекрасно.

Виставка триватиме до 13 липня.

Уляна ГЛІБЧУК

В українській кіногалузі склалася парадоксальна ситуація. Попри те, що наші фільми отримують нагороди на престижних європейських кінофестивалях, не раз доводилося чути, що українського кіно не існує. Можемо похвалитися і “Золотою пальмовою гілкою”, і “Срібним ведмедем”... і на цьому все. В Україні не знайомі з творчістю вітчизняних режисерів. Хіба що “Відкрита ніч” прочинить двері у невідомий світ. Уже вчора фестиваль відбувся у форматі живої телетрансляції. Так званий “другий дубль”. Його засновник та незмінний директор Михайло Ілленко розмірковує про плюси та мінуси “Відкритої ночі”...

— Зараз важко їх чітко окреслити. Ми вже давно рухалися саме до такого формату — телевізійної трансляції, але довгий час не складалося. То з технічних причин, то з фінансових. Цього року відбувся “другий дубль”. Фестиваль від першого фільму до останнього перетворився на таку собі відкриту форму спілкування українського кіно з нашим глядачем. Маємо дефіцит такого спілкування. Тож на живий ефір великі сподівання. Якщо не з першого і не з другого дубля, то з наступних цей фестиваль набудуватиме більшого розголосу і популярності. Це має бути саме український фестиваль. Його не сплутаєш ні з російським, ні з голівудським кінематографом.

— Чи є в Європі подібний досвід телетрансляції у прямому ефірі?

— Може, десь і є, але я поки що не знайшов. Швидше за все “Відкрита ніч” є унікальною...

— На жаль, вимушеною унікальністю... Адже цей ексклюзив викликаний негативним становищем нашого кіно.

— Звичайно. Пряма телетрансляція спричинена катастрофічним становищем нашого кіно. Іде відверта війна за ринок. Ми обслуговуємо російського та американського виробника. У нашу кіногалузю повертаються копійки, їх не вистачає навіть на самовідтворення вітчизняного кінопроцесу. “Відкрита ніч” — це спроба протистояння.

— Як змінилось наповнення фестивалю? Його якість...

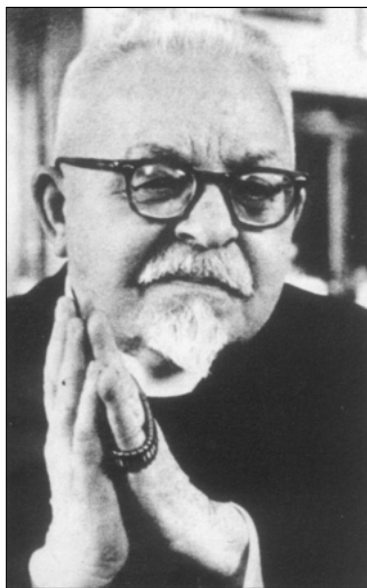
— Фільми дуже різні. Я не прихильник снобістської точки зору, що на фестивалі мають бути суцільні шедеври. Вважаю, що треба насамперед дбати про повнокровний процес. Нехай там будуть різні картини: і яскраві, і недосконалі. Я не візьму на себе, як деякі, сміливість стверджувати, що на фестивалі геніального було 0,8 відсотка, а решта не варта уваги. Такі твердження наївні. Час усе розставить на свої місця. Переконаний, що без процесу неможлива поява шедеврів, і саме фестиваль провокує якісний рівень. Хоч його можливості не назвеш потужними...

— Пане Михайле, якою буде доля принаймні переможців?

— Пані Ганна Чміль, яка очолює службу кінематографії, була на відкритті фестивалю. Вона сказала, що зробить усе, аби ті, що вийшли на перший план у студентському конкурсі, одержали короткометражні дебюту, а ті, що перемогли в дебюті, отримали повнометражний фільм. Це був би дуже серйозний внесок. Сподіваюся, так і буде.

— Існує думка, що хоч українське кіно посідає престижні місця на престижних європейських фестивалях, українського кіно не існує. Чи є щось справедливе в подібних твердженнях?

— Так. Вони небезпідставні. Нікому не хочеться віддавати ринок збуту. У нас повністю, або на 99 %, ринок захоплений. Прокатний, телевізійний, відео, піратський, кабельне телебачення. Всі варіанти ринку окуповані. Його власникам не вигідно, щоб українські режисери чи продюсери бодай на один крок повернули собі цей ринок. Тому й обороняються так агресивно. Адже з кожним якісним фільмом територія загарбання зменшується. Там круяться фантастичні гроші. І це відверта війна. Всі прибутки від цього ринку висмоктуються з України, а заодно твориться міф, що вітчизняного кіно немає. На європейських фестивалях хід українського кіно зупинити неможливо, тому що там уже діють зовсім інші закони. Зате реально тут, на окупованій території... Ситуацію можуть змінити тільки державні закони, які захистять вітчизняного виробника.

Павло МАЗУР,
просвітянин,
м. Маріуполь

ІВАН ОГІЄНКО: «МОВА — ТО СЕРЦЕ НАРОДУ: ЖИВЕ МОВА — ЖИВЕ НАРОД»

ку, коли він працював професором в університеті Св. Володимира в Києві. Першим серед викладачів цього вкрай зрусифікованого навчального закладу він почав читати лекції українською мовою. Активно працюючи у товаристві “Просвіта”, І. Огієнко створив і видав майже два десятки підручників з української мови. І вже як міністр освіти УНР очолив комісію, яка розробила основні правила українського правопису. Він заснував Український народний університет — перший національний вищий навчальний заклад. За його ініціативою були відкриті Українська педагогічна академія (нині столичний Педагогічний університет), Кам’янець-Подільський державний університет, першим ректором якого був І. Огієнко.

Наприкінці 1920 року, після остаточної перемоги більшовицької влади в Україні, І. Огієнко з сім’єю був змушений виїхати за кордон.

Піввіку пройшов він у пошуках прихистку дорогами Польщі, Швейцарії, Німеччини, Америки, Канади...

Важлива подія в житті вченого — прийняття ним чернетки (1940 р.) і обрання спочатку єпископом, а з 1944 року — митрополитом (під ім’ям Іларіон) Греко-Православної Церкви. У цій іпостасі І. Огієнко багато зробив для організації і піднесення релігійно-національного життя українців-емігрантів, для підтримки рідної мови і культури.

Помер І. Огієнко 29 березня 1972 року в Монреалі (Канада).

***

Головними чинниками національного виховання Іван Огієнко вважав сім’ю, рідну мову, Церкву, культуру.

Концептуальним виразом поглядів вченого на засади національного навчання є праця “Наука про рідномовні обов’язки. Рідномовний Катехизис для вчителів, робітників пера, духовенства, адвокатів, учнів і широкого громадянства”. Вона написана 1936 року, призначалася українцям, які жили в умовах етнічної усамітненості й утисків з боку влади метрополії (Польщі). Її концептуальна суть — рідна мова є запору-

кою єдності й збереження української нації — не втратила актуальності й донині.

Закономірно, що ця праця зараз привертає особливу увагу жителів Донеччини. На тлі мовних баталій, що вже кілька років ведуться в області, недавня заява секретаря Донецької міськради, не останньої людини в Партії регіонів Миколи Левченка, звучить занадто тривожно і провокаційно: “В Українській державній мові повинна бути одна — російська. І так рано чи пізно буде. Після надання статусу державної російській мові необхідність розмовляти українською просто відпаде... Російська мова не витіснить українську — нічого витіснити...”

Не встрайватимемо в полеміку з самозванцем від “мовознавства”: це не тема цих нотаток. Але пам’ятаючи про загрозу існуванню української мови на Донеччині, необхідно ще раз перечитати текст брошури, прийняття думками і тривогами Івана Огієнка.

Праця “Наука про рідномовні обов’язки...” написана у формі повчань і гасел, що мають бути засвоєні читачами і служити їм керівництвом до дії. Для нас, нинішніх просвітян, це, крім усього, всеосяжна програма необхідних заходів і можливих засобів збереження, плекання і розвитку рідної мови. Прислухаємось до мудрих слів автора.

— Рідна мова — то мова наших батьків і мова народу, до якого належимо.

— Народ, що не розуміє сили і значення рідної мови й не працює для збільшення її культури, не скоро стане свідомою нацією й не стоїть на дорозі до державності.

— Найголовніший обов’язок кожної держави — всіма можливими силами дбати про якнайкращий розвиток спільної для всіх племен її народу літературної мови як найміцнішої основи для його духовного об’єднання.

— Держава, що не об’єднує всіх племен свого народу спільною соборною літературною мовою, завжди наражена й на політичне роз’єднання цих племен.

— На кожному кроці й кожній хвилині охороняй честь рідної мо-

ви, як свою власну, більше того — як честь своєї нації.

— Кожний свідомий член нації мусить добре розуміти й ширити головне рідномовне гасло: “Для одного народу — одна літературна мова й вимова, один правопис”.

— Кожний громадянин мусить добре пам’ятати й дітей своїх того навчати, що наймиліша мова у цілому світі — то мова рідна.

— Рідномовна політика — то найцінніша й найважливіша частина національної політики взагалі; недотримання її нормальних практик шкодить культурі народу і його політичному станові.

— Хто цурається рідної мови, той у саме серце ранив свій народ.

— Найвища й найміцніша духовна організація єдності народу — то соборна літературна мова.

— Кожна анархія — правописна, термінологічна чи мовна — тягне за собою й анархію духовну, найбільшого ворога недержавного народу.

— Цілий народ мусить пильно дбати, щоб усі його школи були тільки рідномовні, бо тільки вони виховують свідому націю.

— Народ, позбавлений рідних шкіл, позбавляється тим найсильнішого двигуна свого духовного розвитку й засуджується на культурне й національне каліцтво.

— Особа, що не зросла на рідній мові, загублена для нації, бо ціле життя буде безбаченком, і справи рідної нації будуть їй чужі.

— Не забувайте, що дитина вважатиме тільки ту мову рідною, якою говоритиме перші п’ять років свого життя.

— Хто не говорить рідною мовою й не знає своєї соборної літературної мови, той ніколи не буде правдивим патріотом для свого народу.

— Мова — то серце народу: гине мова — гине народ.

Це лише незначна частина афоризмів про рідну мову, повчань для кожного з нас. Адже рідна мова — то сила культури, а культура — сила народу. Без добре виробленої мовної політики немає всенародної свідомості, а без такої свідомості немає нації, а без свідомості нації — немає держави. Ось чому вороги України, її “п’ята колона”, з такою люттю шпунгують її серце — мову.

Праця “Наука про рідномовні обов’язки...” — сучасний програмний документ, він має бути в кожній сім’ї, в кожному дитячому садочку і школі, адже це — настільна книга кожного просвітянина, кожного свідомого громадянина України.

Яке-то щастя, що Іван Іванович Огієнко нарешті повертається в Україну!

НАШІ НЕВЕЛИКІ ПЕРЕМОГИ

Луїза ЧУМАК,
м. Конотоп Сумської обл.

Я, мабуть, єдина в Конотопі пишу “Слово Просвіти”. З нетерпінням чекаю кожне число газети, читаю все, радію, плачу і... надіюсь, що моя Україна буде квітучою, з залікованими ранами, зі шляхетним народом — і не тільки етнічними українцями, а й з українцями інших національностей, які шануватимуть землю, на якій живуть, поважатимуть народ, якому Господь дав цю землю, наділив багатомовною, культурною. Дай Боже!

Читаю про малі міста України, мандрую історією з В. Яворівським, йду з оркестром вулицями Івано-Франківська разом із місцевою “Просвітою”, милуюся маленьким українцем у вишиванці та брилику з прапорцем та сопілочкою в руках. Хочу, аби й інші люди мали таке ж задоволення, то віддаю “Слово Просвіти” до нашої районної бібліотеки. Читаю статті голів “Просвіти” з великих міст. Захотілося розповісти трішки й про нас.

Конотоп, козацьке місто, в 70-ті роки було зовсім зрусифіковане, в місті не було жодної української школи. 1989 рік. Виникає ідея створення Товариства української мови. Ми, троє жінок, підійшли до гнаного журналіста-“націоналіста” Анатолія Соболева з пропозицією створити таке товариство і в Конотопі. І запрацювали: мітинги, щомісячні збори з запрошенням усіх бажаючих, лекції в навчальних закладах, на підприємствах. А тут референдум — вибори першого Президента. Боже! Яке захоплення, яка енергія! Я, лікар-педіатр, 25 років викладала свій предмет російською, а тоді однією з перших перейшла на викладання українською. Щоб відшліфувати свою мову, передплатила “Літературну Україну”, журналі “Україна”, “Дніпро”. У медучилищі виступала за викладання та проведення позакласних заходів українською. Зазнала “не розумію”, коли мої учні зверталися до мене російською.

Патріоти вимагали від міської влади надати місту українського обличчя. Та що? У державі майже нічого не змінилось. Не було підхоплено отой патріотичний сплеск. Київ залишається здебільшого російськомовним. У Верховній Раді депутати, навіть знаючи державну мову, виступають російською. На першому засіданні прозвучав поодинокий заклик щодо державної мови, та Р. Богатирьова швиденько “заткнула” рота тому голосу, порадивши найняти перекладача.

А ми працюємо. Маємо невеликі перемоги. У Конотопі, єдиному райцентрі в Україні, є трамвай. Оголошення зупинок у трамваї велось російською. Я через місцеву газету звернулася до керівника трамвайного депо з проханням робити оголошення державною мовою. Керівник входить до блоку “Рідне місто”, за який я голосувала. І що ви думаете? Була проведена робота з водіями, кондукторами, і в трамваях нарешті зазвучала українська мова. Були два випадки повернення до старого, та після моїх дзвінків все владналося.

Є в Конотопі інтернат для сиріт та дітей із неблагонадійних сімей. “Просвіта” щороку на Миколая йде до цих дітей з подарунками. Ми зібрали гроші на ляльку-українку і подарували її дітям інтернату як символ України, провели з ними бесіду, влаштували концерт. А ще, зв’язавшись з відділами культури, освіти, редакцією місцевої газети, провели Шевченківські заходи 22 травня коло пам’ятника великому українському поетові.

ГЕНЕТИЧНИЙ КОД НАЦІЇ

Ніна ГНАТЮК

У Будинку письменників відбувся “круглий стіл” “Стаття 10-та Основного Закону України — Конституції”, організований Всеукраїнським товариством “Просвіта” ім. Т. Шевченка та Національною спілкою письменників України. Відкрив засідання голова ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка, лауреат Національної премії України ім. Т. Шевченка Павло Мовчан.

Під час роботи “круглого столу” своїми думками щодо утвердження державності української мови, збереження і зміцнення духовності українського народу, виховання молоді засобами художнього слова поділилися відомі мовознавці, митці, письменники, політики, юристи, культурологи, серед яких доктори філологічних

П. Мовчан, Г. Філіпчук і О. Пономарів

наук Лариса Масенко, Олександр Пономарів, доктор педа-

гогічних наук Георгій Філіпчук, заслужений артист України,

член Національної Ради з питань культури і духовності Кирило Стеценко, народний депутат України І і V скликань, кандидат педагогічних наук Юрій Гнаткевич, завідувач відділу у справах сім’ї та молоді Головної служби соціально-економічного розвитку Секретаріату Президента України Олександр Кулик, поет, лауреат Національної премії України ім. Т. Шевченка Степан Пушик, завідувач міжнародного відділу НСПУ, перекладач Сергій Борщевський, студентка факультету права НТУ “КПІ” Марина Кузьменко, юрист Юлія Сучак, юні шанувальники художнього слова Вероніка і Аліса Пугач та інші добродії.

Докладніше про роботу “круглого столу” з питань мовної політики ви можете дізнатися у наступному числі газети.

КРАЇНА ЧОТИРЬОХ МОРІВ

Ніна ГНАТЮК

Херсонську область місцеві жителі з любов'ю називають країною чотирьох морів: Чорного, Азовського, Каховського і пшеничного. Коли на запрошення міжнародної громадської організації “Земляцтво Херсонщини” мені пощастило побувати тут у складі делегації керівників земляцтва і представників органів державної влади України, ми назвали цю південну область країною п'яти, шести, семи і більше морів, додаючи до вже визначених не лише Сиваш, а й моря помідорні, кавунові, а також сонця, доброти...

І все це — Херсонщина, край корабелів і рибалок, виноробів і машинобудівників, хліборобів і мисливців, учених і митців. Людей доброї надії і невсипущої праці. З початку року в багатьох районах тут не випало і краплини дощу: трави вигоріли, посіви пшениці, ячменю — низькорослі, з мізерним колоссям. Лише там, де полив, вдається отримати запланований урожай.

Але в Херсоні, Каховці, Новій Каховці, Цюрупинську, інших містах під час знайомства з виробничими потужностями агропромислової фірми “Таврія”, Каховського заводу електрозварювального устаткування та Головною насосною станцією Каховської зрошувальної системи, Інститутом тваринництва степових районів ім. М. Ф. Іванова та Біосферним заповідником імені Ф. Е. Фальц-Фейна “Асканія Нова” ми переконалися: там, де підприємства, наукові заклади, заповідники, установи освіти і культури очолюють спеціалісти високого класу, справжні патріоти, і в цей непростий для української економіки час є чим похвалитися.

На Каховському заводі електрозварювального устаткування виготовляють понад 60 видів продукції, серед яких унікальні комплекси вартістю понад 1400 тисяч доларів, що успішно працюють у 80 країнах світу.

У 2003 р. обсяги виробництва тут значно перевершили ті, що були за радянського періоду. Понад 90 відсотків найсучаснішого устаткування підприємство відправляє на експорт. Стабільний фінансовий етап, впровадження у виробництво найновіших досягнень науки і техніки (ВАТ тісно співпрацює з Інститутом електрозварювання імені Є. Патона) — все це дає можливість дбати про добробут тритисячного колективу.

У той час, коли на більшості підприємств розграбовано, занехано соціально-побутову сферу, на цьому підприємстві успішно працюють бази відпочинку на Дніпрі й Азовському морі, медчастина та санаторій-профілакторій, чудовий дитсадок, стадіон, постійно надається благодійна допомога освітянам, медикам, правоохоронцям міста.

Цікавою була зустріч з директором Інституту південного овочівництва Української академії аграрних наук В. А. Лимарем. На цьому посту вчений змінив свого батька — доктора сільськогосподарських наук, професора Анатолія Остаповича Лимаря.

Існує визначення, що від рівня розвитку овочівництва і баштанництва в країні залежить рівень здоров'я її народу. А й справді, важко переоцінити роль овочів і плодів баштанних культур у нашому харчуванні. Адже саме вони є основним джерелом вітамінів, мінеральних солей, макро- і мікроелементів, які забезпечують життєдіяльність людського організму, благотворно впливають на обмінні процеси в ньому. Від Чорного до Балтійського морів найпереконливішою рекламою стали написи “Херсонські помідори і кавуни”.

Селекціонери Інституту створили понад 50 сортів баштанних

культур. Спеціалісти доводять, що 20-денне вживання кавунів має кращий лікувальний ефект, ніж лікування водами славнозвісного Трускавця. Звичайно, якщо це кавуни справжні, вирощені за науковими технологіями.

Володимир Лимар мріє організувати наприкінці серпня фестивалю української кавуни у м. Голій Пристані.

Своїм сортам кавунів учені дають гарні назви — “Орфей”, “Сотник”, “Легінь”, “Січовий”, “Княжич”, “Гетьман”, “Козацький”, “Різдвяний”. Найбільшим з них в останні роки був кавун-велет вагою 38 кілограмів.

Директор науково-дослідного інституту “Асканія Нова” Володимир Іванович Вороненко, знайомлячи з досягненнями Національного селекційного центру з вівчарства, з сумом зауважив, що поголів'я овець в Україні з кожним роком зменшується. Колись у Херсонській області вирощували 1 млн. овець, а нині поголів'я в усій Україні становить близько 800 тисяч.

Баранина — дуже цінне м'ясо, та споживають його в нас на душу населення навіть менше, ніж червоної риби. В Англії припадає одна вівця на душу населення, в Новій Зеландії — 20. А в нас, зауважив Володимир Іванович, високопродуктивні вівці передохли на сільськогосподарській виставці у Києві. І попиту на каракулі немає, хоч претендентів на папахи з кожним роком більше. Купують цінне хутро у Молдові, хоч Україна має можливість забезпечити високоякісним і недорогим м'ясом, гарним каракулем усю Європу.

Незабутнім для кожного члена делегації було знайомство з біосферним заповідником “Асканія Нова” ім. Ф. Е. Фальц-Фейна. Нашим гідом був директор цього закладу, кандидат біологічних наук Віктор Семенович Гавриленко. Унікальна і захоплююча історія цього заповідника, відомого в усьому світі, внесеного до реєстру світових надбань ЮНЕСКО.

Ботанічний сад “Асканії нової”

Заповідний цілинний степ площею 11 тисяч гектарів — найбільша в Європі ділянка охоронного, незайманого степу. У просторих вольтерах і на вигонах можна побачити багато екзотичних тварин з різних куточків земної кулі — диких коней Пржевальського, зебр, буйволів, американських бізонів, антилоп, страусів, верблюдів. Більшість тварин випасається на сотнях гектарів охоронної зони і лише деякі, постійно змінюючись, перебувають у вольтерах біля пішохідних доріжок. Тварини тут доглянуті й “щасливі”, як відзначили члени нашої групи. На ставках зоопарку — величезна кількість птахів, зібраних з усіх куточків світу. А після кількохгодинних екскурсій (можна за певну плату і автобусом подолати десятки кілометрів заповідника) приємно відпочити у старовинному ботанічному саду, де любовно доглядають понад тисячу різноманітних дерев і кущів. Рослинність живиться підземними водами, що подаються у систему ариків.

Щороку заповідник відвідує понад 60 тисяч туристів. Тут є готель, кемпінг, ресторан, кілька барів, кафе. І хоч з початку року зовсім не було дощів, завдяки подвижницькій праці науковців, господарських працівників усе тут доглянуто, а зелень — розкішна. Справжня оаза краси, рослинного і тваринного дивосвіту. Кращого місця для поїздки всією родиною на відпочинок і не знайти. Більшість туристичних агентств Херсона організують відвідини Асканії Нової.

Чимало цікавого дізналися і побачили ми в Цюрупинську. Місто до 1928 року мало гарну назву — Олешки. У Х—XIII ст. тут своїми майстрами славилася слов'янське місто Олешшя, яке було опорним пунктом Київської Русі в нижній течії Дніпра. Через нього пролягав шлях до Подніпров'я та Візантії.

На значимість давнього міста вказує той факт, що на італійських картах IV ст. Дніпро має назву Олешшя.

На Каховському заводі електрозварювального устаткування

Близько 1711 року на території, підвладній Кримському ханству, в урочищі Олешки частина запорізьких козаків заснували Олешківську Січ, що проіснувала до 1734 року.

Перебування в Олешці останньої Козацької Січі залишило важливий слід в історії України, адже місто стало столицею Запорізького козацтва, центром діяльності і правління містом, резиденцією козацької старшини і кошового отамана впродовж 19 років.

Під час екскурсії до міста Цюрупинська ми мали змогу побувати на кількох підприємствах товариства “СІПІ” (Співдружність ініціативних працюючих інвалідів). Зокрема керівники земляцтв організації столиці відвідали хлібозавод, завод з розливу мінеральної води. Ці та інші підприємства заснував Олексій Валерійович Журавко, інвалід I групи, який для багатьох земляків став прикладом мужності і сміливості, терпіння і прагнення досягати поставленої мети.

Народився Олексій Журавко 33 роки тому інвалідом — без обох ніг і з однією рукою. Здавалося, йому довечно судилося сирітське поневір'яння по інтернатах. Але ріс хлопчик цілеспрямованим, допитливим, працелюбним. Вихованець Цюрупинського дитячого будинку-інтернату для інвалідів, він змалку був бережливим, підприємливим, навчився пересуватися на дошці з коліщатами і однією рукою вправлятися, як двома. Спочатку збирав по місту порожні пляшки і здавав їх до сотні щодня. Уже в 10 років у нього було 4 тисячі карбованців заощаджень. Згодьтєся, в радянські часи це були чималі кошти. Ще в роки навчання в інтернаті збудував там невеличку теплицю, де взимку вирощував кріп і петрушку. Половину зелені віддавав їдальні, а решту продав на ринку. А невдовзі після випускного вечора купив автомобіль, відкрив у місті ларьок “Журавушка”, згодом ще один.

Розумів: без спеціальної освіти бізнесом займатися важко, тому в Харківському інституті для інвалідів здобув фах бухгалтер-економіста.

Проект “Співтовариство ініціативних працевдатних інвалідів” започаткував ще 1999 року. Не обійшлося без проблем. Не всі чиновники виявили розуміння, підтримку. Але Олексій Журавко не здавався. Такого проекту зі створення концерну з кількох потужних підприємств для інвалідів за своїм розмахом і успішністю Україна ще не знала.

О. Журавко створив Асоціацію працевдатних інвалідів, що захищає і відстоює права людей з обмеженими можливостями. Її осередки діють у 16 областях нашої країни.

Нині СІПІ — багатогалузеве виробництво. Це будівельна організація, хлібозавод, таксопарк, переробка нафтопродуктів, олійня. Олексію Журавку належить також ідея створення містечка інвалідів під Києвом, яке б включало сучасний житловий комплекс, виробничі об'єкти, заклади медичного обслуговування, освіти. Аналогу йому нема не лише в Україні, а у багатьох державах Європи. Земельну ділянку під спорудження містечка

вже викуплено. Нині народний депутат України, президент Всеукраїнської асоціації працевдатних інвалідів, почесний громадянин м. Цюрупинська Олексій Журавко працює над залученням українських та іноземних інвестицій для здійснення цього задуму.

Під час відвідин дитячого будинку-інтернату колишній його директор, а нині міський голова Ганна Василівна Грибовська з вдячністю говорила про те, що Олексій Валерійович постійно дбає про рідний йому колектив. І це не лише благодійна допомога в 700 тис. гривень, що пішли на ремонт, спорудження нових приміщень, харчування і оздоровлення дітей. Він є особистим прикладом того, як можна стати відомим, успішним господарем своєї долі, займатися вирішенням не лише власних, а й державних проблем, допомагати не просто жити, а повноцінно жити, працювати, творити багатьом тисячам співвітчизників.

МГО “Земляцтво Херсонщини” у м. Києві має кілька своїх представництв у різних країнах світу. На зустріч із земляками приїхали заступник голови правління Херсонського земляцтва “Таврія” у Москві, заслужений артист Росії, соліст Великого театру Олександр Цілінько та голова Херсонського земляцтва у Нью-Йорку, офіцер поліції Ірина Деміно, що об'єднала в цьому американському мегаполісі 160 родин з херсонськими коренями.

Під час численних зустрічей у трудових колективах, з керівництвом районів і області багато добрих слів говорили про роботу “Земляцтва Херсонщини”, зокрема, його Президента Андрія Прокоповича Снігача, народного депутата України II—III скликань, завідувачого секретаріатом Комітету з питань регламенту, депутатської етики та забезпечення діяльності Верховної Ради України. Вже десять років ця громадська організація об'єднує видатних вихідців свого краю, представляє інтереси області в урядових і державних структурах, допомагає творчій молоді, ветеранам, інвалідам, сприяє розвитку науки і культури Херсонщини. Саме під егідою Херсонського земляцтва нещодавно відбувся у Києві заключний гала-концерт “Обіймись, Україно!” першого Всеукраїнського міжнародного фестивалю мистецтв. Дуєт Ніни і Михайла Баєвих з Херсонщини став лауреатом I премії цього фестивалю.

На єдине нарікає херсонці — кількомісячну посуху. Всі ми бажали господарям благодатного дощу. І він таки окропив херсонську землю життєдайною вологою.

Відомий херсонський поет Микола Братан в одному з віршів написав:

*Художнику, бери свою палітру,
Гайнемо вдвох у степові краї,
Що в переджнивну
пороньку безвітру
Тобі відкриють кольори свої.*

Херсонщина чекає на небайдужих гостей, які цікавляться історією, цінують красу природи, знають справжню ціну і хлібові, і виноградові, вирощеним під цим палючим сонцем.

«ЗВ'ЯЗКОВА ГЕНЕРАЛА» — ЦЕГЛИНА ДО УКРАЇНСЬКОЇ СОБОРНІСТІ

Галина і Мирослав ЛЕВИЦЬКІ

Поки владний істеблшмент усвідомить, що історія — це не тільки знання про минуле, а й розуміння покликання нації на землі, то цю прогалину намагаються заповнити ентузіасти.

До них належить доцент д-р Олександр Панченко з Лохвиці, що на Полтавщині. Його перу належить 12 книг, більшість із яких присвячені українському національно-визвольному змаганню.

Нам пощастило познайомитися з двома книжками, які впорядкував О. Панченко: Анатоль Камінський "На шляху до національної держави. Еволюція і революція. Самооборона і наступ. Процес і потенціал"; "Зв'язкова генерала Галина Дидик: "...На жаль, і я жива..."

Всі книжки видані на Полтавщині. І таким чином знімається чинник недовіри у місцевого читача до автора і сказаного ним у книжках. Адже останніми роками було зроблено більш ніж достатньо, щоб таку недовіру посяяти.

Ми впевнені: всі, кому пощастить прочитати книжку про зв'язкову генерала Шухевича, ніколи, за жодних обставин не кричатиме на майданах "ура", коли будуть ганьбити це ім'я. Попри деякі суто технічні нюанси, за які можуть вчепитися опоненти, щоб поставити під сумнів усе сказане у книжці, вона читається легко. І виразно спростовує міф, який використо-

вують ті, хто до сьогодні "воює" з українським підпіллям, що, мовляв, це були неосвічені й обдурені люди. На прикладі Галини Дидик та інших персонажів книжки показано, що у підпілля йшли освічені люди. До того їх змушувало насамперед жорстоке ставлення і російських, і німецьких завоювальників, що виразно показано на прикладі Галини і її старшої сестри.

В інтерв'ю зв'язкової генерала, яке вона дала в 70-ті роки у Львові після відбуття 21 року ув'язнення (з них 19 — у камерному режимі), часто звучить запитання: як вона стала найбільш довіреною особою Романа Шухевича? Відповідь на нього читач знайде у книжці "Зв'язкова генерала"... Хочемо лише відзначити, що цей шлях був діаметрально протилежним, ніж нині багатьох тих, хто робить кар'єру. Це був шлях жертвності й мужності.

Зуміщених у книжці документів, спогадів та аналітичних коментарів вимальовується високоморальна атмосфера того часу, яку шляхом терору у кінці 40-х років ХХ століття зламали. На її місце прийшов страх, зрада... Про механізми шантажу, про корені зради та про долю інтерв'ю з Галиною Дидик, яке у 70-ті роки не могло бути надруковане, детальніше можна дізнатися з книжки "Зв'язкова генерала".

Переконавшись викладених фактів для необізнаного з проб-

лематикою читача підсилює той факт, що Галину Дидик своєю приятелькою вважала легендарна керівник Секретаріату закордонних справ України періоду 1918-19-х років, громадська діячка, письменниця і публіцистка, багатолітній в'язень російських таборів Надія Суровцова з Умані.

У книжці О. Панченка є і її думки про Галину Дидик, і описи пекла, яке довелося пройти українським каторжанкам.

Вміщено також протоколи допитів, які є важливим свідченням часу, ціни, яку українські патріоти змушені були заплатити за прагнення свободи.

На окрему увагу заслуговує заява Галини Дидик до Президії Верховної Ради СРСР з приводу того, що у скасованому ще у 1961 році законом 25-річному терміні ув'язнення зроблено виняток для членів українського підпілля. І хоч про це прямо не говориться, проте після застосування цього винятку режим ув'язнення саме для українців засуджених за участь у підпіллі став набагато суворішим, пише у своєму листі Галина Дидик. За її словами, почуття обов'язку перед засудженими товаришами змушує її звернутися до Президії Верховної Ради СРСР.

Цей лист є не тільки свідченням героїзму жінки (вона усвідомлювала, що після такого листа їй знову могли "пришити" антирадянську агітацію і повторно

ув'язнити). Це також яскравий доказ того, чим був насправді інтернаціоналізм у російському виконанні. І коли хтось може ставити сказане у спогадах під сумнів, то у такому документі, де кожне неправдиве слово могло розцінюватися як наклеп, викладена лише правда. Отже, це вагомий свідчення, чим для України було друге російське "визволення". Наведемо лише один приклад, як "визволителі" ошачливили "визволенних" людей.

"У грудні 1952 року після 2,5 років катування "тройка" ОСО заочно "засудила" мене на 25 років таборного ув'язнення. Пізніше ОСО було визнано незаконною інституцією, але не визнані незаконними штамповані "тройкові" вирoki".

Чим були і як проходили ці багатогодинні катування, залишила для розумів у своєму інтерв'ю-спогаді з 70-х років Галина Дидик. Після такого сеансу слідства, який проводили спеціально "підготовлені" на тримісячних курсах слідчі, Галина Дидик та її подруга з підпілля Катерина Зарицька сказали одна одній: "На жаль, і я жива". Ці слова — віддзеркалення всього, що довелося пережити сотням тисяч українців. До речі, не тільки в Україні, а й у всіх країнах, куди ступив чобіт російського поневолювача. А в Україні є ще сили, які викреслюють з історії борців за волю України і вихваляють катів тих борців.

ЩИРА СПОВІДЬ СВІТЛОЇ ДУШІ

Ніна ГНАТЮК

"Янгол-охоронець" — так назвав свою нову збірку віршів відомий майстер пера з Вінниці **Анатолій БОРТНЯК**. І назва цілком вмотивована, адже чільними темами книги є відродження і збереження української духовності, захист рідної мови. А саме вона і є янголом-охоронцем рідного народу.

Анатолій Бортняк — добре відома постать в українській літературі. Народився у вчительській родині на Вінниччині. Воєнне і повоєнне дитинство, шкільні роки проминули у селі Жабокричі Крижопільського району. Тут пізнав голод і холод, ціну хліба і людського побратимства, написав перші поетичні рядки. А становлення творчої особистості А. Бортняка відбувалося в роки навчання в Одеському державному університеті та під час журналістської роботи у Тульчині й Вінниці.

У 70—80-ті роки очолював Вінницьку організацію Спілки письменників України, був першим головою обласної організації Товариства української мови (нині "Просвіта"). Упродовж багатьох років вів сторінку про культуру державної мови у "Вінницькій газеті".

Письмо Анатолія Бортняка — яскраве, образне, точне, так і хочеться цитувати, записувати, запам'ятовувати чи не кожну строфу. Його вірші — не просто нанизання слів і образів, а виношені думки, вистраждані образи та ідеї — народжена самим життям щира сповідь душі.

Полемізуючи щодо відомого виступу Юрія Мушкетика про становище сучасної України і її мови, Анатолій Бортняк закликає: "Українці, захистімо себе, щоби світ вважав нас українцями". Він не схильний до розпачу, а тому віддає перевагу боротьбі:

Розумію, відчай — через край.

Та Україні не кажіть: "Прощай!"

А, зібравши гідність і нескореність,

За душі правничої розмай,

Патріарше, ми іще поборемось!

У вірші "Тарасова гора" поет знову звертається до образу Тараса Шевченка як мислителя і пророка, якого, на жаль, не хоче почути багато хто з нині живущих.

Він бачить: дух наш нидіє пропащо.

З гори своєї — з розпачу того не скаже анічого вже. Хіба що сам Бог промовить голосом його.

Поет роздумує про цінності вічні й мінущі у віршах "Смертельна спокуса", "Оплески", "Коментар до пісні", "Полеміка про солов'їв", "Поезіє, не опустиш до бруду!".

Збірка віршів А. Бортняка "Янгол-охоронець", на мою думку, є художніми ліками від "лінивства душі", "гіркої зневіри", "самоїдства гіркої золи", а також інших духовних хвороб, що заважають єднанню і зміцненню нації.

ВІРА ДАЄ НАМ СИЛУ ЩОСЬ ЗРОБИТИ...

Сергій ПАНКРАТЄВ

Коли знайомишся з мистецьким доробком відомої української поетеси Тетяни Майданович, розумієш, що її твори відображають стан душі людини тонкої, чутливої до навколишнього світу, сповненої якоїсь особливої, тільки їй притаманної енергетики. З перших рядків вона зачаровує читача своїми духовними пошуками. Недарма її книжки "Покаянна молитва" і "Христос і Прометей", які побачили світ 1999 року у видавництві "Криниця", за визначенням фахівців, увійшли до золотого фонду української літератури на межі другого і третього тисячоліття. А нещодавно в першому числі журналу "Основа", який виходить у Торонто (засновник і видавець Федір Коник), теж надруковано її поетичні твори.

І вона, без сумніву, належить до тих митців, які ніколи не зупиняються на досягнутому. Бо її життя — це творчість.

Зовсім недавно Тетяна Майданович відзначила свій ювілей. Мені пощастило зустрітись з українською поетесою.

— **Тетяно Василю, Ваш ювілейний вірш, що відбувся в Національній спілці письменників, називався "Повернення до калінового птаха". Чому вибрали цю назву?**

— Минулого року побачила світ моя нова книга "Каліновий птах". Для мене це етапна робота, до якої йшла нелегкими стежками, долаючи життєві негаразди. Тому захотілося ще раз повернутися до творів, які вже розлетілися по Україні і звучать у школах, дошкільних закладах, на сцені й у радіоэфірі. Ця книжка — результат моєї співпраці з композитором Людмилою Левченко (Бутухановою). Вона завітала колись на один із моїх творчих вечорів, і у нас відтоді виникла дивовижна близькість душ. Людмила відчула в моїх віршах не тільки спорідненість характеру, а й дуже близький їй світогляд. І ми захотіли зробити таку книжку, яка б піднімала дитину над жорстоким буттям і знайомила б її з найкращим, що є в житті.

— **На Вашому життєвому шляху були якісь знакові зустрічі?**

— Звичайно, були. На переломному моєму 42-му році життя (до речі, у цьому віці померла моя землячка Леся Українка, яку я дуже люблю) до мене теж прийшла біда. Лікарі

ЛІТО — НЕ ВЕСНА

Це вже літо — не весна, не весна, не весна,
Літо — не весна!
Доцвітає бузина — бузина, бузина,
Дуже запашна!

Пахне солодко жасмин — ох, жасмин,
ох, жасмин,
Сонячний жасмин!
Ще й зацвів гіркий полин — ще й полин,
ще й полин,
Ще й цвіте полин!

По зеленому саду — по саду, по саду,
Стежкою в саду
Я то їду, то їду — їду-їду, їду-їду,
їду-їду, їду!

Все мерщій біжить вперед — уперед,
уперед,
Гей, мерщій вперед!
Мій дружок велосипед — велосипед,
велосипед,
Мій друг велосипед!

Ось на гірку, на підйом — на підйом, на підйом,
Вгору на підйом!
Станем, глянемо кругом — та кругом, та кругом,
Глянемо кругом!

Ой зелена далина — далина, далина,
Ой, зелен-далина!
Це вже літо — не весна, не весна, не весна,
Ой, літо — не весна!..

Тетяна МАЙДАНОВИЧ, 10 червня 2006

поставили мені дуже серйозний діагноз, який прозвучав наче вирок. Я вже тоді була віруючою і молилася, щоб Бог продовжив життя заради сина. І в той нелегкий період зустріла людину, яка стала моїм духовним керівником. Це — схимонахиня Єкатерина (Київська). Саме вона згодом благословила мене піти у видавництво "Криниця", де я і зараз працюю. Тут відбулася ще одна знакова зустріч з Леонідом Івановичем Андрієвським — народним художником України, лауреатом Національної премії ім. Т. Г. Шевченка. Взага-

лі у цьому видавництві я знайшла людей, які дуже мені допомагають у житті.

Зараз усі кажуть, що в Україні має настати відродження. На мій погляд, воно вже є в нас самих, у нашій глибокій вірі, якої раніше не було. Правда, дехто сьогодні чекає на якийсь диво — щоб трапилось щось очевидне, неймовірне і значуще для всіх і щоб усі це побачили. Але ж Божа сила незрима, і відчувати її ми можемо, зокрема у стрімкому відродженні наших традицій. Бо саме віра дає нам сили щось зробити.

— **Розкажіть про свої творчі плани.**

— Маю досить багато цікавих, на мій погляд, задумів. Хочу написати поему-епопею "Одродження любові", я вже готова до цієї роботи. Давно співпрацюю з багатьма талановитими композиторами, зокрема, з Геннадієм Володьком, Анатолієм Безугленком, Сергієм Гримальським, Юрієм Мельничуком і звичайно, з Людмилою Левченко (Бутухановою), і сподіваюсь на нові пісні. Взагалі у поезії за допомогою слова я сконцентрую свій духовний максималізм, який вивів мене на серйозний духовний шлях, зробив щасливою, подарував багато друзів. І мені завжди хочеться сказати через поетичне слово щось найважливіше дітям і дорослим. Оце й стимулює в житті.

**ПЕРЕЇЗД ДО КИЄВА
ЗІ ЛЬВОВА**

Нарешті Київ.

Дніпро із крана.
Метро і Лавра...
Коріння крик.
Мій русий пращур —
Від волі п'яний —
Прийшов на кручі
І в зорях зник.

Я ще зостався.
Люблю цю землю,
Що пахне сіном, вином мені,
Хоча навпроти матючка темне,
Хоча позаду — міщанський ніж.

Немов лозою підземні води —
Шукаю душу, мені близьку.
Князі й апостол на берег сходять,
Перун вдягається у ріку.

Кричить первісно підземний поїзд.
Підводний вітер... космічний хрест...
Мій друг, афганець, мене напоїть.
Мій день помре...

Бо все на світі померти мусить,
Що воскрес.

Гуд бай, мій Львово!
Не плачте, музи...
Прощай, я сам.

***

Золотава печаль починає відлунювати сріблом.
Все у вирій летить.
Зостаються дерева і ми.
Космос теж золотий і холодний,
і тихий, мов риба,
Як заснули громи.

Покотилась сльоза, наче куля, —
від болю до болю.
І космічна тоска проросла, як на рейках трава.
Наші пальці зрослись, мов у небі
коріння тополі,
Мов колосся в жнива.

А коса твоя — мов переплетені
струни бандури.
І душа — наче тайна вечерея на святі життя.
Вітер листя стрясає... Уже золоті кучугури...
І ріку замело, і хрести... і путя...

Скоро корінь сльози буде видно,
порізаний льодом,
Що ніжніший, ніж ніж,
І повільний, мов магма, мов ма...
Котить сонячну диню ваш п'яний
сусід із городу.
В нас городу нема...

В нас вино золоте і ворона
з обличчям пророка.
Тремні квіти свічок...
І готовність іти на війну,
Де, як перша любов, зачекалась
нас смерть синьоока.
Тож як першу любов, я її не мину.

Мусить вмерти усе — щоби потім
воскреснути світло.
Правда, з теплих країв повертають
не всі журавлі...
Золотава печаль починає здаватися світом,
Доки спокоем срібним усе замете на землі.

***

Заходить Сонце...
А над водою
Довга, мов річка,
Спить тінь Перуна.

Коні пасуться.
Хрести на схилах...
І розумієш:
Життя коротке —
Мов кбзи струни.

***

Туманиться червона ртуть зірок
У небі, незахищеним, як крила.
Все заросло снігами... і Дніпро...
Дніпро заріс... колиска і могила.

Поезія для мене...

В екзистенційному сенсі — друге дихання.

У культурологічному — музика, написана словами.

У загальноенергетичному — коливання між звуком і
смыслом.

У духовному — кровна рідня моєї язичницько-христи-
янської релігії, ритуал дарування душі по вертикалі
(предки-нащадки) і по горизонталі (материки-космос).

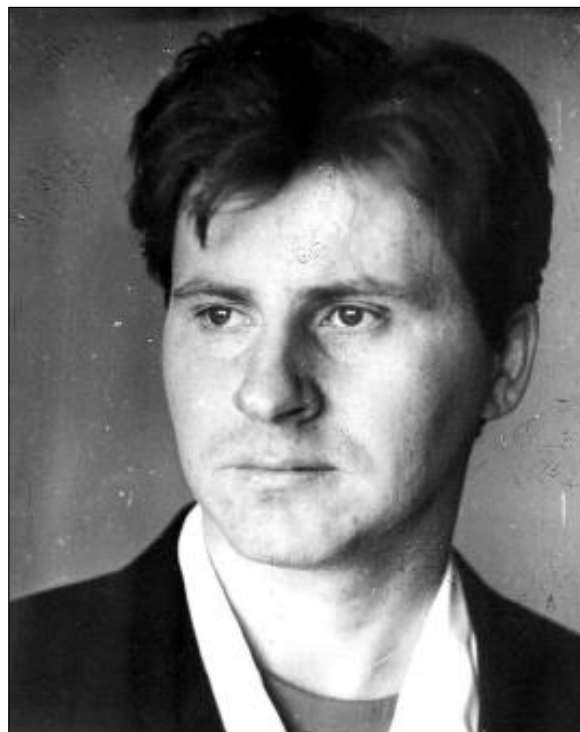
Та живу я у цьому світі, дедалі більше цікавлячись Тим
світом, не заради Поезії, а завдяки їй, адже її Величність
згармонізовує мій внутрішній та зовнішній світи, будучи
медіумом між травами і зорями, Всевишнім і людьми,
болем і ласкою...

Завдяки Поезії зовнішній світ не задушив мене мер-
твою пластмасою цивілізації, а внутрішній не розірвав
на міриади бунтівливих генів.

Поезія — пекучий рай плоті, яка хоче стати душею — і
навпаки... пульсуючи в сумній радості і в солодкій муці...

Ігор ПАВЛЮК

ПЕРЕЇЗД ДО КИЄВА ЗІ ЛЬВОВА

Нема доріг і запахів. Лиш десь
Інтимний шепіт, а чи кулі посвист.
І хтось мене до вирію веде,
І хтось мені, далекий, стелить постіль.

За горизонтом, де цвітуть сади,
Мов піняться вогненно вогкі вина.
Душа танцює... дід ще молодий...
Іще початок, ще не половина.

Ще сіно пахне космосом віків.
А космос — океаном окаєним.
Зима... зима... сніги до димарів...
І рік новий... і ми, від щастя п'яні.

Рахуємо сніжинки теплих слів,
Що всім сміються крізь твоє волосся.
Сніги... нема ні неба ні землі.
Чекаєм того, що вже відбулося...

***

Батьківщина душі...
Тут ріка —
Наче голос Стрибога.
Мов пташина сльоза,
В срібних келихах біле вино.
І на той світ крізь біль
Простягнулася чорна дорога,
На якій не зостався ніхто,
Не вернувся ніхто.

Тільки голосом зір
Прокричать журавлі перед нею.
І заплаче від щастя польоту
Свячена вода,
Що не стане землею,
Не стане, як пісня, зорею.
Вона яблуком райським
В зміїну печаль опада.

По хрестатих слідах голубів
Ми підемо до себе,
Чесну дружбу скріпивши
Горілкою й кров'ю з аорт.

Батьківщина душі...
Більше тілу нічого не треба.
Як прощається з тілом душа —
Це космічний акорд.

Адже голосом зір
Прокричать журавлі перед нею.
І заплаче від щастя польоту
Свячена вода,
Що не стане землею,
Не стане, як пісня, зорею.
Вона яблуком райським
В зміїну печаль опада.

***

Обірвані дзвони.
Старий монастир.
Тіло землі... полиновий дим.

А поміж ними мільярди зір,
Риб'яча шкіра води.

Снігом ялинки сумні зацвіли
Гостро, як перший раз.
А я до тебе себе тулив,
Мов до коріння кора.

А ти, наче блискавка, крізь життя
Майнула — і впала в сон.
Любов не вмирала —
Як вовче виття поміж старих ікон.

Із нею важко було іти,
Без неї ніяк, ніяк...
Було багато усіх, та ти —
Останнє і перше я.

Під цвітом боліло траві, траві...
Скавав по Дніпру Мамай...

Вже хочеться тиші...
Та я, мов звір, чекаю:
Прийдеш сама.

***

Я тебе ніс, як свячене вино у долонях.
Десь аж туди, де нема ні вина, ні вини.
Голі русалки пливли на некованих конях.
Ох і пливли ж!..
Наче зняті крильми зі струни.

Я тебе теж у траві ворожбитській розхлюпав —
І по краплині устами збирав, наче мед із душі.
Ох же і люба мені ти!
Ох же і люба!
Взяв би — і задушив...

Душу душа затопила —
Як воду водою.
Я матюкаюсь, молюся, співаю, живу.
Землю і космос люблю я любов'ю простою,
Зірку, траву...

Що мені суджено ще — їм, напевно, відомо.
Я не питаю: давно вже готовий на все.
Свято, повійно мені із тобою, відьмово,
Смак є і сенс.

Відстань між нами, неначе між струнами, —
Пісня.
Звідки й куди ми?..
Бо я вже Христа пережив...
Жити вже пізно.
Але любити не пізно.
В рай повертаємось разом, скажи?

Знову нестиму тебе, як гаряче
вино у долонях,
Милу мені і наївну, бо ж Змії спокусив...
Бачив тебе я на древніх, мов час, іконах,
Але на конях
Любив.

18 лип. 05.

***

М. С. Вінграновському

Сонце красиво в море заходить.
Сняться махновські коні...
Блудні, як вітер, діти природи,
Молимося Бугу іконі.

Криниць степових золоті глибини.
Пищать ластівки, літають.
А я тулюся до батьківщини,
Бо мами не маю.

Плахи і фрески.
І небо спільне.
Козацька печаль за раєм.
А ми, від європ і від азій вільні,
Живем... тобто повільно вмираєм.

Струм кришталевий живих поезій.
Моря зоряний голос.

Сонце красиво заходить —
Як в серце лезо,
А сходить
Горлом.

Коней махновських полинні крила.
Вовча розкіш свободи...

Земля Вам небом,
Красива сило,
Вічне дитя природи.

***

Дощі холодні пробуєм на смак.
Любов гаряча в нас — як вовча паща.
І хмара заступила віщий знак.
І нам щасливо, тому, що пропащо.

П'ємо вино і синій виноград,
Розплескавши собачу кров світання.
Так вже було зо шість століть назад...
І те, що є між нами, — вже востаннє:

Твій плач здригальний в апогеї злиття
Моє найбільше щастя волохате.
Козацький рай. Ніщо мене не злить.
Калини вибух. Синьо-біла хата.

Хай чорнохлібний вечір надійде.
Хай білохлібе знов світання всюди.
Те, що пройшло крізь пекло, — вже святе,
Те, що в раю, — ніде уже не буде...

Свистять над нами кулі й слов'ї,
Яких любили ще неандертальці.
І крики ніжнолезих кураїв —
Як від обручок борозни на пальці.

Згубивши сенс, подумаєм про смак...
Любов гаряча в нас — як вовча паща.

І хмара заступила Зодіак.
І нам щасливо, тому, що пропащо.

Богдан ЧЕПУРКО,
письменник, лауреат премій
“Благовіст” та імені Маркіяна
Шашкевича

З Олексієм Чуприною ми познайомилися в середині чи наприкінці 70-х. Це був типовий, однак й неповторний (як ми всі?) українець із виразно козацькою поставою, вірливим поглядом і довгезеленими вусами — одне слово, етнічний аристократ із народу. (Це слово я трактую як *орій-сто-кратність* родовідних рис в облямуванні риз божих). Міцний був і недурний чоловік, тому й тримався всупереч усім катаклізмам ХХ століття. Берегли його небесні сили, а ще вірна бандура та людські обереги, як ото гуцульський сардак, який ми придбали йому в складчину з друзями.

Були ми з Олексієм Сергієвичем на “Ви”, тримаючись тисячолітніх написаних традицій. Не міг я вже тоді старезному характерникові “тикати”, а мене він поважав за ґрунтовність і розважливий радикалізм. Пам’ятаю, на Чернечій, тепер Тарасовій горі, ми розговорилися про всячину, аж підходять гравці жіночої гандбольної команди під орудою Турчинова — тоді вони гриміли на всю Європу своїми незабутніми перемогами. Звісно ж, гутарили вони “панським” суржилом. Чуприна запитально глянувши на мене з-під брів: “Я не буду співати...” — “Та ні, Олексю, заспівайте, але так, щоб вони вмиг українлізувались...” — підморгнув я. І Чуприна вшварив. Ті стояли з роззявленими ротами і, як тільки стихла бандура, почали навперері вибачатися майже чистою українською, що гутарили не по-наськи. Тут як тут з’явилися міліціонери й екскурсоводи — повели дівчат далі від гріха, а ми, підсміюючись, потиснули один одному руки.

Із 80-го року Чуприна бував у Музеї народної архітектури і по-

ЕТНІЧНИЙ УКРАЇНЕЦЬ

бути у Львові — я створив там відділ фольклору, і бандурист відкривав кілька літ поспіль концертний сезон. Заступником директора з наукової роботи був богемний клієнт львівських кав’ярень на прізвище Янів. Перед самим виступом ми погоджували, що він матиме слово. “Не забувайте, що в Мюнхенському вільному університеті ректором ваш тезко”, — напучував я підначальника. Той ошелешено кинувся з музею. “На каву...” — жартував я і взявся представляти Олексія Сергієвича.

Того ж 1980-го або 81-го року завів я Чуприну до Романа Бриндаса, який був без п’яти хвилин міністром не то права, не то фінансів при уряді Я. Стецька в 1941 році, відбув Колиму і мав певність, що Союз розпадеться економічно в найближчій часі. Я йому вторив, що й справді — такі штучні утворення тривають за ледве один космічний день. Скажімо, Гадська (грецькою транскрипцією — аккадська) держава (теперішній Ірак) проіснувала за ледве 72 роки і впала сама від себе. Любі мої, всі паралелі відносні: на тому отруйному історичному підґрунті (мішані шлюби, громадянські війни, спотворення історичних традицій, деградація і підміна духовних вартостей та світоглядних основ) згодом зросла і сама себе жерла Бабилонська блудниця, а тут після СССР постали наче б незалежні країни. Гай-гай!!!

...Перед тим, як привезти Чуприну на Утіху-21 (т. зв. Професорська колонія, Парафія), я попросив пана Олексю скинути з піджака орденські планки, значки і медалі, які він носив для маскування. Спершу Чуприна вперся, але я пояснив, що зустріч приватна і краще вдягнути вишиванку й уже згадуваний гу-

цульський “жупан”. Чуприна, як завжди, послушався, бо довіряв мені в усьому.

На цьому вечорі зіткнулися два світи: у кожного з опонентів були свої маленькі прикмети і “маразми”. І Бриндас, і Чуприна мали такі певні несумісності та упередження. Воно й не дивно: один воював у Червоній армії, інший мав стійкий імунітет від “червоної зарази” чи то пак “москво-жидівської комуні”. Кожний вважав іншого ледь не провокатором чи й “стукачем”, а ми, молодші, підсміювалися над їхніми словесними вивертками та зіткненнями — не тільки через відсутність того чи іншого страхопудського “досвіду”, а й через незакомплексованість і соборницьку чистоту нашого патріотизму: я завжди вважав, що Україна буде або велика, або ніяка.

Звичайно, мирячи опонентів, ми встигали пригощатися та співати повстанських і козацьких пісень. Урешті-решт дійшло до співу Олексію Чуприні, який, здається, переконав, що є ще порох у порохівниціях, а ідея великої України не вмерла і не вмере.

Після здобуття незалежності стало реальним пошанувати Олексю Чуприну, який так багато зробив для становлення української держави. Його охоронні піснеспіви на Могилі нашого Кобзаря в Каневі, його неоплачувані, але підтримувані в народі “гастролі” Західною Україною, зокрема по львівських сім’ях-родинах, єднали галичан і східняків. Ось так громада висунула Олексю Сергієвичу на здобуття Національної премії імені Тараса Шевченка, але з того нічого не вийшло, і це остаточно скосило тяжкохворого бандуриста. Ми ще пробували зробити щось потішне і відвоювали для патріарха премію фонду митрополита Андрея

Шептицького, яку йому вручили на відкритті пам’ятника Тарасу Шевченку. Старий приїхав до Львова із розпухлими ногами — довелося різати халяви його козацьких чобіт. Ще за якийсь час його могутню фігуру зжерла саркома, випивши з нього всі життєві соки, і він лежав, як свічка, у своїй останній домівці-домовині, яка для наших предків була перевищеним човном Харона.

Ми їхали зі Львова до Канева легковиком. Дорогою я мережив прощального вірша, якого ми потім вивчили і проспівали на похороні стражденного панотця, як він себе називав. Після сумної церемонії ми відвідали його батьківську садибу в Гарбузині Черкаської області.

Наступного року — сота річниця з дня народження Олексія Чуприни. Усіх, хто знав і пам’ятає щось про нього, зголосіть із споминами, світлинами та іншими матеріалами — готується книжка про нападці щирого українця, який не раз бував у родині Самборських на Боженка і в нас на Любінській упродовж п’ятнадцяти літ. У 80-ті та з початку 90-х бандурист розширив коло симпатиків. Професори Львівського університету Андрій Кардаш, Йосип Лось та інші разом із нами слухали Чуприну на Виговського в заслуженої артистки України Марії Сороки, яка, до речі, понаписувала з десяток пісень на мої слова, а торік отримала обласну премію за концертну діяльність.

Наприкінці 90-х я віддав кілька літ і чимало здоров’я львівській “Просвіті” (організації та газеті). До нас застали з усіх діаспор (внутрішніх і зовнішніх), зокрема Кубані та Зеленого Клину, з Криму та Донбасу. Щось я не чув од них, що українська душа поділена. Щоправда, тоді ж мене побили московські найманці... Хто б подумав, що боротьба, яку вели в уже минулому столітті, триватиме і в XXI...

ПЕРШІ ЛАУРЕАТИ КОНКУРСУ РАДІОП’ЕС

Світлана КОРОНЕНКО

Журі Першого всеукраїнського конкурсу радіоп’ес “Відродимо забутий жанр”, заснованого Національною радіокомпанією України, визначило переможців із майже 500 надісланих радіоп’ес. Після палких дебатов членів журі, а серед них — голова журі, президент Національної радіокомпанії України Віктор Набруско, Шевченківський лауреат Михайло Слабошпирний, народна артистка України Лариса Кадирова, відома актриса Галина Стефанова, драматурги Ілля Хоменко і Володимир Фоменко, режисер Василь Обручов, було названо переможців.

Володарем першої премії став **Володимир Лис** (м. Луцьк) за радіоп’есу “Полювання на брата”.

Друге місце поділили **Людмила Дянько** (м. Краматорськ Донецької області) за радіоп’есу “Уживана труна” і **Богдан Мельничук** (м. Тернопіль) за радіоп’есу “Тодось і Зонька”.

Третє місце було також поділено між **Сергієм Щученком** (м. Київ) за радіоп’есу “Бабай” та **Іриною Розовик** (м. Переяслав-Хмельницький Київської області) за радіоп’есу “Безпека життєдіяльності”.

Перша премія складає 5000 гривень, друга — 3000 гривень і третя — 2 тисячі гривень.

Було також визначено 7 лауреатів конкурсу: Сергій Щученко, м. Київ (“Повернення”), Анатолій Маляров, м. Миколаїв (“Гра в минуле”), Наталя Бучель, м. Київ (“Світ поміж рядками”), Володимир Даниленко, м. Київ (за 2 радіоп’еси “Перемикаючи канали” і “Бесараб, Бесарабський ринок і дух Довженка”), Наталя Коломєць, м. Вінниця (“Хрематофобія”), Леся Іваненко, м. Київ (“Отака музика”). Всі радіоп’еси, які вийшли у фінал, будуть поставлені й прозвучать в ефірі Першої та Третьої програм Українського радіо.

Дмитро ЧЕРЕДНИЧЕНКО

“Кожна наша нова книжка для дітей, — писала Людмила Старицька-Черняхівська, — це цеглина до нашої будівлі, крапелька цілющої води...”

Леся Храплива-Щур тоді можна назвати справжнім будівничим, бо вона написала й випустила чимало книжок для дітей, то й відома юним читачам не тільки в діаспорі, а й в Україні. Її збірка оповідань для дітей “Вітер з України”, захоплюючі повісті “Козак Невмирака”, “Отаман Воля”, “Чародійне авто” полюбили українській дітворі на різних континентах світу. Зажили доброї слави збірки віршів “На весь Божий рік” та “Іскри”, казочка “Ластівочка”, “Забавки Мартусі”, “Нове Підлюте”. “Ці книжки, як свідчить журналістка Тетяна Дичок-Чолій, люблять читати чи то слухати і молодші, й старші діти...” Аматори дитячого театру добре знають “Антиповісті”, “Ярмарок мишки-гризи-

ЗА ГОЛОСОМ ДУШІ

До 80-річчя від дня народження Лесі Храпливої-Щур

книжки”, “Найбільший дарунок”. Окремо хотілося б згадати ще такі книжки, як “Писанка українським дітям” у гарному художньому оформленні Петра Андрусів та “Українські народні звичаї в сучасному побуті”. Остання двічі перевидувалася в Україні й була своєрідним підручником із народознавства у перші роки незалежності, аж поки з’явилися в нас навчальні посібники. А для дорослих Леся Храплива-Щур видала збірку віршів “Далеким і близьким” та книжку нарисів “У темряві”.

Та пані Леся не тільки пише. Вона й редагує. Її редакторську роботу видно по відомих тепер часописах “Готуйсь!” та “Відгукніться!”. Перший із них для новачат організації “Пласт” вона видавала 16 років. Другий — редагує й досі. А живе в далекому канадському (саме так!) місті Лондоні. Хоча душа її рветься в Україну. Ось як писала про неї Галина Кирпа 1993 року: “Леся Храплива — львів’янка. І тепер їй личить бути львів’яною. Дарма що вже так багато років мешкає на чужині. Та коли вона недавно відвідала Україну, то Львів прийняв її як рідну дочку. А рідну тому, що вона про нього ніколи не забувала. Скільки-то разів улюблене місто оживало в її творах!”

А ще ж пані Леся все життя виконує велику громадську роботу. Вона донедавна очолювала правду Українських Працівників Літератури для Дітей і Молоді (УПЛДМ), що вже відзначило своє шістдесятіліття. Завдяки цьому важливому центрові духовності українська юнь у цілому світі має змогу взяти до

рук українську книжку. “Дитяча література чи, точніше, література для дітей, — промовляла пані Леся, — це нерозривна й ніяк не маловажлива частина літератури кожного народу. Книжка готує дитину вже від наймолодшого віку до читання та належного сприймання написаного. Чим докладніше підготовлена до нього людина, тим краще зуміє в дорослому віці сприймати скарби літератури свого народу і з’єднатися зі своєю національною спадщиною. Бо вміль і зацікавлений читач так само необхідний у процесі літератури народу, як і творець її — письменник, поет, критик”.

На посаду голови УПЛДМ Лесею Храпливою-Щур було обрано 10 листопада 1996 року. Перед тим провідниками цього осередку були Юрій Тищенко-Сірий, Богдан Гошовський, Ольга Мах, Іван Боднарчук, Антоніна Горохович... А члени його — відомі тепер не тільки в діаспорі, а й на Батьківщині письменники.

При УПЛДМ уже багато літ існує фонд “Серце і книжка”, який опікується поширенням українських видань у світі. Коли відчинилися двері в Україну, тодішній голова УПЛДМ Іван Боднарчук сказав: “Відкриваємо всі наші магазини та висилаємо в Україну кожен книжку, яку лиш можемо вислати!” Його заповіт ревно виконувала й управа на чолі з пані Лесею Храпливою-Щур. Час від часу надходили вісті з Канева, Запоріжжя, Херсонщини, Донбасу, Тернопільщини, а також із шкіл і коледжів Києва про нові поповнення бібліотек стараннями УПЛДМ. На адресу її управи линули з України слова щирої вдячності. “УПЛДМ, — писав Олександр Виженко

із Запоріжжя, — робить незвичайно важливу роботу для сучасних і майбутніх поколінь України”. Дбало УПЛДМ також і про видання українських книжок на Батьківщині. Не одна книжка побачила світ за підтримки наших одержимців із того далека. Тепер Леся Храплива-Щур — пресовий референт Управи Світової Координаційної Виховно-Освітньої Ради Світового Конґресу Українців.

Пам’ятаю й щире зацікавлення її долею українознавчої газети для українського шкільництва “Жива вода”, яку я редагував понад одинадцять років. Пані Леся була членом редколегії, надсилала свої трепетні матеріали, не раз висловлювала високу оцінку часопису, сприяла поширенню його серед українського шкільництва. Не раз доводилося чути, що все вона творить і робить за голосом душі.

Народилася Леся Храплива у Львові (1927), де й провела своє дитинство. Там вона й досі душою, хоч доля закинула її у далекий край. Сімнадцятилітньою вона опинилася у Німеччині, де вивчала медицину та біологію. Тоді — США. У Нью-Йорку при Інституті Наукового Товариства імені Т. Г. Шевченка вивчала україністику. Далі — викладацька, літературна робота, “Пласт”, журналі “Готуйсь!”, “Відгукніться!”

Тепер Леся Храплива-Щур — член Національної спілки письменників України. Як поет і прозаїк відома і на Батьківщині, й на всіх обшарах проживання українців у світі. Воістину справдилася її давня мрія, “щоб нас знали й читали в рідному краї”.

Твори Лесі Храпливої-Щур друкувалися в Україні в шкільних читанках, у хрестоматіях “Рідне слово” та “Український садочок”, виходили окремими виданнями (“Писанка українським дітям”, “Українські народні звичаї в сучасному побуті”).

Вітаючи пані Лесею з її врожайним вісімдесятиліттям, слід подякувати їй за самовіддану працю на благо української ідеї й побажати доброго здоров’я та щирого поцінування її творчості.

ДВА ОБЛИЧЧЯ НЕЗВИЧАЙНОГО МІСТА

Чисте море, гаряче сонце і м'який пісок — ось що зазвичай приваблює численних відпочивальників до Болгарії. Та ця країна до того ж надзвичайно цікава в історичному і культурному плані. Тож, відпочиваючи там, можна не тільки “смажитися” на пляжі, а й відвідувати пам'ятки історії. Помандрувавши у болгарське місто Несебр, мені чудово вдалося поєднати приємне з пізнавальним.

Несебр — місто унікальне за своїм розташуванням. Його стару частину можна було б назвати островом, якби не вузесенький перешийок, який з'єднує його з материком і новою частиною. Він включений у список об'єктів всесвітньої культурної спадщини під егідою ЮНЕСКО. Цей півострів овіяний казковим і романтичним настроєм — варто замилуватися руїнами давніх церков, залишками кріпосних стін, старими будинками з череп'яними дахами, — і переноситися зовсім в інший світ. З високого берега видно безкрає Чорне море, пляжі Золотого берега, сині невисокі гори, катери та яхти, а величезні галасливі чайки сідають перепочити на напівзруйнованих банях колись величезних храмів. Нині дивовижний півострів зовсім невеличкий — усього лише 850 мет-

офіційної релігії Візантійської імперії — християнства (хоча християнські общини з'явилися тут значно раніше, десь у I ст. н. е.). Один із перших християнських храмів на півострові (зведений у V ст.), як і собор у Константинополі, був присвячений Св. Софії. Від цієї великої церкви, розташованої в центрі старого міста, нині залишилися тільки руїни. VI століттям датується й інша церква (нині — у зруйнованому стані) — Богоматері Елеуси. Вона була головним храмом відомого в Середньовіччя монастиря, а оскільки була розташована на березі моря, то виконувала роль оборонної споруди. Частину комплексу з часом поглинуло море. Стародавні церкви втілювали в собі характерні риси ранньовізантійської архітектури, їх будували з каменю та червоної плінфи.

У IX ст. місто було приєднане до Болгарського царства. Нові переселенці почали називати Мессемврію Несебром. А потім за нього активно змагалися середньовічні держави, тож місто досить часто переходило з рук у руки. Повернення до Візантійської імперії, потім перехід до складу Другого Болгарського царства, потім знову до Візантії, а на початку XIV ст. болгарі востаннє перед турецьким завоюванням забрали місто собі. Та які б зміни не відбувалися у тогочасній політиці, Несебр залишався торговим центром, який підтримував зв'язки з багатьма європейськими містами, і культурно-релігійним осередком. Тут постійно споруджували величні храми (за переказами, в цьому невеличкому місті налічувалося близько 40 церков). Достеменно відомо, що наприкінці XIX ст. діяло 27 церков і капличок. За правління комуністів більшість із них зруйновано (бо їх не враховували у планах розвитку міста). Тож до сьогодні, на жаль, збереглося всього 10 давніх храмів (частина їх — у руїнах). Їх не стали відбудовувати, а законсервували.

рів завдовжки і 350 завширшки. А вже протягом віків старий Несебр втратив третину своєї території, яку поглинуло море.

МОРСЬКИЙ ПОРТ І ЦЕНТР ХРИСТІАНСТВА

Історія Несебра починається в глибині віків ще до нашої ери. Три тисячоліття тому півострів зайняли фракійські поселенці. Ім'я легендарного засновника поселення — Мельзаса — згодом увіковічилося в назві цієї місцевості — Мессамбрія. Наприкінці VI — на початку V століття сюди прибули перші грецькі колоністи — дорійці, яких із рідних міст витіснили перські завоювальники. Вони розбудували поліс Мессамбрія і мирно співіснували з фракійським населенням. В античні часи поліс став важливим чорноморським портом і торговельним та культурним центром. І хоча на початку нашої ери місто захопили римські війська, воно не втратило свого значення, тільки трохи змінило назву — на Мессемврію. Згодом імператор Костянтин Великий включив його до складу Візантійської імперії. Під час візантійського панування місто значно модернізували — збудовані нові фортифікаційні укріплення на місці стародавніх, система водопостачання, терми, базиліки. Нині руїни саме цих візантійських укріплень і міських воріт зустрічають численних відвідувачів. Поступово Мессемврія стає одним із головних осередків

Церкви і зараз вражають своєю стриманою красою. Їх прикрашали керамічними елементами, червоною цеглою, шматочками мармуру, різнокольоровим піщаником. Один із найдавніших храмів — Іоана Хрестителя (X ст.) — досить добре збережений рідкісний зразок старої болгарської архітектури часів Першого Болгарського царства. Непогано збереглися великі за розміром церкви Христа Панторатора (XIII—XIV ст.) й Іоана Алітургетоса (XIV ст.). Цікаво, що в тих храмах, де вціліли стіни і дахи, нині розташовані картинні галереї, а в одній із них навіть проводяться музичні вечори. Гарні й менші за розміром церкви св. Стефана, св. Теодора, св. Параскеви, архангелів Гавриїла та Михаїла (всі збудовані в різний час у період з XI до XIV ст.). У церкві св. Спаса (XVII ст.), яка навіть не схожа на храм, а швидше на невеликий кам'яний будинок, збереглися старі настінні розписи. Звичайно, є в Несебрі і діюча церква (XIX ст.) Успіння Богородиці. Для особливо допитливих діють два музеї — історичний та етнографічний. Узагалі весь старий Несебр можна назвати справжнім містом-музеєм: крім давніх церков, атмосферою старовини дихають і невеликі будиночки, нижній поверх яких зроблено з каменю, а верхній — із потемнілого від часу дерева, причому другий поверх нависає над вулицею. Між будинками в'ються вузькі, викладені бруківкою вулички. Час від часу в цих хитросплетіннях знаходиш невеличких свідків багатой історії міста — залишки турецьких лавень, водопостачальної системи чи давнього фонтана. Деякі туристи воліють відпочивати саме в такій атмосфері — невеличкі готелі старої частини стилізовані під старі будинки.

ТУРИСТИЧНІ СПОКУСИ

Більшість туристів живе в новій частині міста, розташованій на уз-

бережжі. Хоча нове місто не таке мальовниче, але затишне. Умови для проживання тут найрізноманітніші, дозволяють задовольнити вимоги відпочивальників із різним ступенем наповненості гаманця. Є шикарні сучасні готелі з ресторанами і басейнами, є менші та скромніші готелі, є невеличкі приватні будиночки, можна зняти квартиру або кімнату чи оселитися в крихітних дерев'яних будочках (схожі можна побачити в наших приморських містечках). Несебр цілодобово нагадує Вавилон, бо тут відпочиває багато іноземців — німців, поляків, росіян.

Із настанням сутінок (бо цілий день, навіть надвечір, дуже спекотно) у старе місто злітаються відпочивальники, приваблені не тільки пам'ятками давнини, а й численними стендами із сувенірами. Тут і недорого срібло найвищого ґатунку, керамічні й шкіряні вироби, косметика зі знаменитої трояндової олії, великі мушлі й морські зірки, національні обереги — прикраси, розмальовані “очками”.

І головне, заради чого всі сюди з'їжджаються, — море. Надзвичайно чисте, прозоре, тепле — плаваеш у ньому годину й не помічаєш плину часу. Інколи воно настільки ласкаве, що можна спокійно лежати на невеликих хвильках, а інколи, коли вітер змушує його хвилюватися, може енергійно лягнути білими бурунцями. Справжнє свято тут і для дітей — можна збирати мушлі, зводити фортеці і замки з піску чи ліпяти фігури русалок. Пляжі, на відміну від багатьох наших, і чисті, і безкоштовні (платити треба лише за парасольку або шезлонг), до того ж численні рятувальники невідвратно слідкують за тими, хто купається, і не дозволяють далеко запливати.

Із Несебра є можливість поїхати на цікаві екскурсії — багато невеличких туристичних бюро, розкиданих по всьому місту, пропонують подорожі до Софії, Варни, долини троянд, болгарських монастирів і навіть до Стамбула. Крім того, безперечно, варто відвідати з екскурсією болгарське село. Щоправда, це відвідини не самого села, а великого ресторану-музею, розташованого в одному з гірських селищ. Цей ресторан-музей справді діє за принципом “два в одному”. Є тут старовинна болгарська хатка з усім народним начинням, тож зблизька можна познайомитися з традиційною культурою. Під керівництвом місцевого гончара власноруч на гончарному колі можна зліпити горщик, а потім сфотографуватися в народному одязі. Потому пригощають традиційними болгарськими стравами, а трапеза супроводжується виступом фольклорного ансамблю, який демонструє багатство музичної і танцювальної культури бол-

гар. Кульмінація програми — давній ритуальний танок на розпеченому вугіллі. В давнину його виконували жінки, а нині лише кілька представників одного села володіють таємницею цього танцю. Ритуал викликає захоплення і здивування, коли босий чоловік швидко танцює на вугіллі, яке палахкотить у темряві.

СВЯТО ДЛЯ ГУРМАНІВ

Звичайно, окрема розмова — болгарська кухня. Наприклад, чудовий винахід для спекотного клімату — холодний освіжаючий суп таратор із кефіру, огірків та зелені. Смачний також і традиційний суп із квасолі. Ще одна візитівка болгарської кухні — шопський салат із помідорів, огірків та бринзи. Надзвичайно апетитні м'ясні страви, — наприклад, курятина або яловичина, тушковані з овочами в горщику, м'ясо, смажене на решітці, мусака (запіканка з м'ясного фаршу і картоплі), фарширований перець. Крім того, всю цю смакоту подають гігантськими порціями, тож часто, щоб потім не бути схожим на пугало, щоб потім не бути схожим на пугало, щоб потім не бути схожим на пугало, доводилося брати одну порцію на двох. Хоча болгарська мова дещо подібна до російської, але назви страв, овочів, фруктів і столових приборів у більшості своїй абсолютно не схожі на українські або російські. Тож, незважаючи на те, що в курортних болгарських містечках багато хто знає або розуміє російську мову, краще ці назви вивчити заздалегідь, щоб меню було більш-менш зрозумілим. Бо навряд чи одразу зрозумієш, що чушка — це перець, а краставіци — огірки, до того ж динею там називають кавун. Поїсти можна дуже дешево — навіть за 3 лева (1 лев — приблизно 3,5 гривні). Недорогі в Болгарії вино та пиво, причому до пива найкраще брати “цацу” — маленьку смажену рибку, явно смачнішу за чіпси. Доступні за ціною овочі та фрукти — персики, виноград, кавуни. Єдине, чого не вистачало з їжі, — такого розмаїття молочних продуктів, як у нас. Можливостей перекусити — безліч, починаючи від кіосків з шаурмою, піцою, млинцями та місцевою смачною випічкою — баніцею (великі пироги з бринзою або шинкою) і забігайлівком зі скромним меню до ресторанів із величезним вибором страв і болгарської, і зарубіжної кухні. Місцева гостинність точно не дасть хоч на мить відчуття себе голондним...

...Кидуючи монетку до моря, мріяла, щоб відома прикмета обов'язково збулася...

Подорожувала
Катерина ТАРЧЕВСЬКА
Фото автора

СЛОВО ПРОСВІТИ

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Книги
видавництва
“Грані-Т”

Людмила ІВАННІКОВА

Петрів піст (у народі — Петрівка) присвячений апостолам Петру і Павлу, яких св. Православна Церква величає Першоверховними. Закінчується він завжди 12 липня, у день святкування пам'яті св. апостолів, а ось початок його залежить від Пасхи. Розпочинається він тоді, коли завершується пасхальне коло богослужінь, тобто через тиждень після дня Святої Тройці, у понеділок. Тому коли Великдень ранній, то й Петрів піст довгий, а коли пізній — короткий. Отже, тривалість його може бути від 8 днів до 6 тижнів (як цього року). Традиція дотримання цього посту відома з перших часів християнства. Хоча на Україні існує легенда, що колись Петрівки не було, і чоловіки ласували маслом і сметаною щодня, скільки хотіли. Тому жінки порадилися і запровадили Петрів піст, але не змогли домовитися про його тривалість.

Петрівка — піст не дуже строгий, дозволялося вживати рибу, тому що святі апостоли були рибалками. В деяких місцях день Петра вважався святом рибалок, тому що апостол Петро всюди відомий як покровитель рибного промислу. Раніше рибалки молилися йому, відправляючи молебні, всією громадою збирали на свічку, яку ставили в церкві перед іконою Петра.

Петрівка — гаряча пора літньої праці, коли найдовші дні й найкоротші ночі. Перший день Петрівки вважався початком косовиці сина. В Петрівку дівчата білили полотно й прядиво, молодіці тіпали коноплі, тому саме в петрівських піснях оспівуються ці види жіночої праці:

*Ой мала нічка-петрівочка,
Не виспалася Наталочка.
По горі ходила, тонку білу білила,
Та до теї білі говорила:
— Ой біле ж моя та тоненькая,
За кого поїду я, молоденькая?*

У Петрівку квітує жито (на початку), перстає кувати зозуля, соловей “ячмінним колосом давить”ся. Тому її співають:

*Ой Петре, Петре, Іване,
А вже ж твоя Петрівочка минає,
Половини літечка немає,
Половина зіллячка посихає...
... А вже Петрівка минається,
Сива зозулька ховається
Ой у садочок під листочок,
Щоб не змінився голосочок.*

Оскільки на Петрівку випадала середина літа, апогей розквіту природи, початок нового врожаю, пора літнього сонцестояння, то не дивно, що період цей був багатий на об-

ПЕТРІВ ПІСТ (ПЕТРІВКА).
ДЕНЬ СВ. ПЕТРА І ПАВЛА

рядовість. Саме під час Петрового посту весна переходила в літо, сонце повертало на зиму, тож відомі календарні звичаї та обряди весняно-літнього циклу — проводи русалок (розигри), похорони Ярила або Кострубонька (у понеділок, перший день Петрового посту), Івана Купала, день св. Петра (обряд вільхи й дуба, пошанування дерев і пастуші обряди на полонині), косовиця, зажинки.

Наприклад, по Центральній Україні відомий був звичай збиратися заміжнім жінкам (крім вдів і самотніх молодичь) у перший день Петрівки “гонити шуляка”. Збирались вони в саду, готували обід, справляли “розигри” — веселощі з жартами і сороміцькими піснями, аби прогнати шуліку, “щоб не ловив курчат”, або “замочити дійниці” для “великого молока”, або справити “похорон” Ярила чи Коструба — солом'яної ляльки у вигляді чоловіка. Іноді в ролі Коструба була одна з дівчат, навколо якої інші вилили хоро-вод, співаючи:

*Помер, помер Кострубонько
Сивий, милий голубонько...*

Після Петра в багатьох регіонах України розпочиналися жнива (іноді — між Іваном і Петром, тобто на тижні від Купала до Петра), тому й каже прислів'я, що “святий Петро жито зажинає”. Відомий староукраїнський звичай пекти на Петрів день хліб із нового жита (або ячного борошна), нажатого хоч і зеленкуватим. Ці нові хліби несли освячувати до церкви в день св. Петра, а в багатих господарів освячували їх удома після обідні, і тоді вже, коли священник прочитав над ними “Отче наш”, їх розламували і роздавали всім парафіянам або всім домашнім. Тож не випадково і в купальських піснях співають:

*Да що на Івана да воду брала,
А на Петра да й хліб пекла...*

М. Максимович зазначає, що “в давнину ячмінь зжинали до Петра і в Києві на Петра святити ячний хліб, хоча б і спечений із недоспілого зерна”. Часто “старого” хліба не вистачало до нового врожаю, тому існувало прислів'я: “Петрівка — на хліб катівка” або “Петрівка — голодівка, а Спасовка — ласовка”.

Велика любов була в українців до апостолів Петра і Павла. В численних казках і легендах оповідається, як вони мандрували по світу і завжди допомагали людям.

*Святий Петро за плугом ходить,
Святий Павло волоньки водить,
А сам Господь-Бог пшеничку сіє,
А святий Ілля заволочує,* — співається в одній із колядок.

За повір'ями, саме їм довірив Господь ключі од раю і пекла:
*Святий Петре, святий Павле,
Дайте ключі золоті
Одімнути рай і пекло,
Випустити грішні душі.*

Тому день св. Петра і Павла був на Україні великим святом. До нього готувалися заздалегідь: білили хати, вішали чисті рушники, зранку обов'язково йшли до церкви. Вірили, що в цей день сонце грає так само, як на Великдень і на Івана Купала. Після літургії розговлялись т. зв. “мандриками”, — пампушками, спеченими на сковорідці з зібраних протягом Петрівки сколотин (рідини, що залишилася після збивання масла) та перевареної сироватки. До тіста ще додавали сир, яйця. Пампушки ці називають “мандриками” тому, що ними нібито харчувалися св. апостоли Петро і Павло, мандруючи по світу. Одного разу зозуля вкрала в святого Петра мандрику, і за це її Бог покарав тим, що вона на Петра мандриками давиться і перстає кувати. На Петра мандриками обдаровували пастухів.

На Київщині (с. Нижня Дубечня Вишгородського району) був звичай у день св. Петра на вербах вішати гойдалку (“вихілю”): збиралися в лузі дівчата і хлопці, прив'язували гойдалку до дерева і хлопці гойдали (“вихілю”) дівчат. Щоправда, в купальських і петрівчаних піснях частіше згадується парубок, що гойдається “на клену”, “на дереві”, “на горісі”.

*Ой у лісі на горісі, на дереві,
Там висіла колісонька на гіллі.
А хто в тій колісоньці колихався?
Молодесенький Іванко гойдався.
— Ой гойдайте мене, гілля, високо,
Ой щоб було видненько далеко,
Там десь моя Марусина походжає,
Вишитими рукавцями маяє,
Золотими перетенцями сіяє...*

Ікона “Апостоли Петро і Павло”.
Кінець XV ст. Походить із с. Мальнів
Мостиського р-ну Львівської області

У Карпатах (приміром, с. Нижній Березів Тлумецького району Івано-Франківської області) існував до кінця XX ст. унікальний обряд “Вільха”. Молоду вільху зрубували в день св. Петра і встановлювали на полонині, куди сходилося все село. Молодь забавлялася навколо прибраного стрічками й вінками деревця так, як на Івана Купала, — водили кругові танки, приспівуючи, розповідали казки й легенди, ворожили на долю... Очевидно, це — одна з інтерпретацій купальського обряду, який символізував торжество літа, пошанування навколишньої природи, худоби, праці пастухів, яким цього дня дозволялося здоювати овець і продавати задорого весь надій.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА
Редколегія
Любов ГОЛОТА, Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Анатолій ПОГРІБНИЙ
Олександр ПОНОМАРІВ
Іван ЮЩУК

В. о. головного редактора,
перший заступник
головного редактора
Олександр ШОКАЛО
279-49-47

Заступник головного редактора
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК
Відділ літератури
Уляна ГЛІБЧУК
270-55-57

Відділ культури
Валентина ДАВИДЕНКО
270-55-57

Відділ мови
Ніна ГНАТЮК
279-49-47

Відділ коректури
Евеліна ГУБКО
Ірина СТЕЛЬМАХ
278-63-69

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Олег БЕСЬКІЙ
278-63-69

Черговий редактор
Валентина ДАВИДЕНКО

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.com.ua

Видруковано з готових
фотоформ на комбінаті
“Преса України” у середу.
Зам. № 3301227
Загальний наклад — 26000

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.
Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.

При використанні наших публікацій поси-
лання на “Слово Просвіти” обов'язкове.

Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

Передплатна ціна, враховуючи
поштові послуги:
на місяць — 3,38 грн.
на 3 місяці — 9,89 грн.
на 6 місяців — 19,18 грн.

